

PORIN EVANKELIS-LUTERILAISET SEURAKUNNAT
TYÖSSÄ TURVAPAIKANHAJIJOIDEN HÄTÄMAJOITUS-
YKSIKÖSSÄ

Oskari Lehikoinen

Opinnäytetyö, kevät 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautu-
misvaihtoehto

Sosionomi (AMK) – diakonian virka-
kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lehikoinen, Oskari. Porin evankelis-luterilaiset seurakunnat työssä turvapaikanhakijoiden hätmajoitusyksikössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pori, kevät 2017, 66 s., 4 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (amk) - diakonian (diakoni) virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia työtapoja Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä ja sen paikallisseurakunnat käyttivät työskennellessään syksyllä 2015 Porin Reposaaaren Junnilan leirikeskukseen perustetussa turvapaikanhakijoiden hätmajoitusyksikössä. Työmenetelmien selvittämisen lisäksi tarkoituksena oli selvittää, miten diakonia ilmeni seurakuntien työssä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien reagointia vuonna 2015 ajankohtaiseksi tulleeseen turvapaikanhakijatilanteeseen. Opinnäytetyö oli myös tuomassa näille seurakunnille ja yhtymälle tietoa niiden omasta turvapaikanhakijatyöstä.

Aineisto koostuu aihepiiriin liittyvästä kirjallisuudesta ja verkkojulkaisuista, paikallislehden uutisista sekä Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työntekijöiden haastatteluista liittyen Junnilan hätmajoitusyksikössä työskentelyyn. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, jotka esitettiin viidelle Porin evankelis-luterilaisessa seurakuntayhtymässä tai sen paikallisseurakunnissa työskentelevälle työntekijälle, jotka työskentelivät Junnilan hätmajoitusyksikössä. Haastattelukysymykset olivat Seurakunnat turvapaikkatoimijoina -projektia varten luotuja haastattelukysymyksiä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina työntekijän omassa työtilassa kevään 2016 aikana. Haastattelut nauhoitettiin ja sen jälkeen litteroitiin. Haastatteluja tutkittiin kvalitatiivista sisällönanalyysiä ja teemoittelua käyttäen.

Haastattelujen pohjalta selvisi, että Junnilan hätmajoitusyksikössä käytettyjä työtapoja olivat aineellinen tukeminen, kohtaamiset ja keskustelut, arjen toiminnan järjestäminen, hätmajoitusyksikön ulkopuolella järjestetty integroiva toiminta sekä hengellinen työ. Junnilan hätmajoitusyksikössä diakonia ilmeni karitatiivisena, pastoraalisena sekä missionaarisena diakoniana. Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien tekemä työ Junnilan hätmajoitusyksikössä pyrki turvapaikanhakijoiden kokonaisvaltaiseen auttamiseen ja työmuodot olivat monipuolisia. Hätmajoitusyksikön toiminta-ajan ollessa noin kahden kuukauden pituinen, nähtiin tilanne ainutlaatuisena mahdollisuutena auttaa hädänalaisia turvapaikanhakijoita ja samalla luoda pohjaa evankeliumin julistamiselle. Ilmeni, että Porissa seurakunnat reagoivat nopeasti ja monipuolisesti silloiseen kriisitilanteeseen.

Asiasanat: turvapaikanhakijat, diakonia, hätmajoitusyksikkö, seurakunta, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Lehikoinen, Oskari.

The Evangelic Lutheran congregations of Pori and their work in a temporary shelter for asylum seekers. 66p., 4 appendices. Language: Finnish. Spring 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

This study describes how the Evangelic Lutheran congregations of Pori have helped asylum seekers who have lived in a temporary shelter located in Reposaari in Pori. The purpose of the study was to find out how the congregations reacted to the arrival of asylum seekers in Finland and Pori. This study aimed at finding out what kind of work the congregations had with the asylum seekers. Furthermore, to find out how one of the main missions of the Evangelic Lutheran Church diaconal work was accomplished in the temporary shelter.

The data were collected by interviewing employees of the Evangelic Lutheran parishes of Pori who had also worked in the temporary shelter. The interviews were theme interviews and the questions were formulated by the workers of a project called "Seurakunnat turvapaikkatoimijoina". Alongside the interviews, the data consisted of news written in a local newspaper called "Satakunnan Kansa", and of literature and publications regarding asylum seekers which were published by the Evangelic Lutheran Church of Finland or other organisations that worked with asylum seekers. In total, there were five interviews which were held during spring 2016 and the nature of the study was qualitative. The data were analyzed by using material-based content analysis and thematic analysis.

Based on the results, it can be stated that the work the Evangelic Lutheran congregations of Pori was versatile. The Evangelic Lutheran congregations gave material aid, encountered and had discussions with asylum seekers about their life situation. The work also consisted of organizing activities in the temporary shelter and in its surrounding area, as well as organizing activities that aimed to give asylum seekers possibilities to integrate into Finland and Pori. The Evangelic Lutheran congregations of Pori also provided spiritual help. Diaconal work had three different forms: relieving the emergency situation, providing a chance for asylum seekers to be seen, heard and to discuss. Diaconal aspect also appeared as a possibility to share the gospel of Jesus Christ.

Key words: asylum seekers, diaconal, temporary shelter, congregation, qualitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSKONTEKSTIN JA YHTEISTYÖKUMPPANIN ESITTELY	8
2.1 Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä	8
2.2 Hätmajoitusyksikkö.....	9
2.3 Haastateltavista henkilöistä ja tutkimuskysymyksistä.....	10
3 PAKOLAIS- JA MAAHANMUUTTAJATYÖ SUOMESSA.....	11
4 EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON MAAHANMUUTTAJATYÖN POHJA	14
4.1 Karitatiivinen diakonia.....	15
4.2 Pastoraalinen diakonia	16
4.3 Missionaarinen diakonia	17
4.4 Pakolais- ja maahanmuuttajatyön lähtökohdat ja periaatteet	18
4.5 Työn tekijät ja mahdollistajat	20
5 KIRKON PAKOLAIS- JA MAAHANMUUTTAJATYÖN MUOTOJA	21
5.1 Kirkkoturva	21
5.2 Yhteisöllisyyden edistäminen	24
5.3 Pakolais- ja maahanmuuttajatyön järjestäminen seurakunnissa	25
6 TURVAPAIKANHAKIJAT ASUKKAINA JA KOHDERYHMÄNÄ.....	27
6.1 Turvapaikanhakija käsitteenä	27
6.2 Turvapaikanhakijat ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko.....	29
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	32
7.1 Taustaa ja tavoitteita	32
7.2 Aineiston kerääminen.....	33
7.3 Aineiston analysointi.....	35
8 TUTKIMUSTULOKSIA.....	37
8.1 Aineellinen tukeminen	37
8.2 Kohtaaminen ja keskustelut.....	38
8.3 Arkea hätmajoitusyksikössä	40

8.4 Häätämajoitusyksikön ulkopuolella järjestetty toiminta.....	42
8.5 Hengellisyys häätämajoitusyksikössä	43
8.6 Diakonian ilmeneminen Junnilan häätämajoitusyksikössä	45
9 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	47
10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
10.1 Seurakuntien työ Junnilassa.....	50
10.2 Porilaisten seurakuntien tekemä työ ja yleiset suositukset	52
10.3 Diakonian toteutuminen Junnilassa tehdyssä työssä	54
10.4 Ehdotuksia jatkotutkimuksista	55
LÄHTEET.....	56
LIITE 1 HAASTATTELUPYYNTÖ.....	63
LIITE 2 HAASTATTELURUNKO.....	64
LIITE 3 TIEDOTE TUTKIMUKSESTA.....	66

1 JOHDANTO

Vuodesta 2014 alkaen uutisia seuratessa ei ole voinut välttyä kuulemasta Lähi-idän konflikteista, jotka ovat kärjistyneet ja johtaneet siihen, että Eurooppaan on suuntautunut varsinainen kansainvaellus. Maailmanlaajuisesti puhutaan pakolaiskriisistä, jonka sisäministeriön mukaan on suurin sitten toisen maailmansodan koskien kymmeniä miljoonia ihmisiä. (Sisäministeriö i.a.) Suurimpina syinä niin sanottuun pakolaiskriisiin pidetään Syyrian ja Libyan kriittisiä tilanteita sekä useita muita konflikteja, joita on käynnissä eri puolilla maailmaa. Konfliktien lisäksi vainot ja sodat ajavat ihmiset jättämään kotinsa ja pakenemaan maasta. (Sisäministeriö i.a.b.)

Suomessa turvapaikanhakijoiden suureen saapumiserään havahduttiin loppukesästä 2015, kun syyskuussa maahan saapui yli 10 000 turvapaikanhakijaa (MTV uutiset 30.8.2016). 2010-luvulla Suomesta turvapaikkaa hakeneiden määrä on vaihdellut runsaasta kolmesta tuhannesta yli neljään tuhanteen (Tilastokeskus 10.6.2016), mutta vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä lähes kymmenkertaistui aikaisemmista vuosista. Kaiken kaikkiaan vuoden 2015 aikana Suomeen saapui sisäministeriön tietojen mukaan 32 478 turvapaikanhakijaa (Sisäministeriö i.a.b.) Turvapaikkaa hakevien määrän merkittävä kasvu johti siihen, että Valtioneuvosto päätti perustaa vastaanoton ensivaihetta varten järjestelykeskuksen, jotta maahantulon edellytyksiä ja maahan tulleiden rekisteröintiä voitaisiin edistää sekä jotta muuttovirrasta johtuvaa ruuhkaa voitaisiin purkaa. Suomesta turvapaikkaa hakeneet saapuivat suurimmaksi osaksi Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta: Irakista, Afganistanista tai Somaliasta (Sisäministeriö i.a.b; Sisäministeriö 2015; Sisäministeriö i.a.) Muuttovirran myötä Suomeen perustettiin lyhyellä varoitusajalla monia hätämajoitusyksiköitä ja muita paikkoja, joissa turvapaikanhakijoita voitaisiin majoittaa.

Porin seudulla Satakunnassa turvapaikanhakijoiden majoitusyksikköjä oli ruuhka-aikaan, syyskuussa 2015, Harjavallan vastaanottokeskus. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa tuli tarve järjestää lisää majoitusyksiköitä Satakun-

taan. Porissa etsittiin erilaisia vaihtoehtoisia paikkoja hätmajoitustoiminnan järjestämiseksi ja Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän omistama Junnilan leirikeskus nähtiin tiloiltaan sekä palveluiltaan sopivaksi majoituspaikaksi. Tämän jälkeen myös yhteisen kirkkoneuvoston ja Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän päästyä yhteisymmärrykseen, valmistettiin Junnilan leirikeskus Suomen Punaisen Ristin toiveesta hätmajoituskäyttöön. (Satakunnan Kansa 11.9.2015, 14; Satakunnan Kansa 17.9.2015, 13; Satakunnan Kansa 26.9.2015, 4.) Hätmajoitusyksikön toiminta alkoi 28.9.2015, kun sinne saapui asukkaaksi 50 turvapaikanhakijaa. Junnilan hätmajoitusyksiköstä teki poikkeuksellisen se, että asukkaat olivat kaikki lapsiperheitä. (Satakunnan Kansa 28.9.2015, 5.)

Junnilan leirikeskuksen valmistaminen hätmajoituskäyttöön samoin kuin hätmajoitustoiminnan alkuvaihe olivat Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän toimintaa. Hätmajoitusyksikön toiminnan alkamisen jälkeen vetovastuu siirtyi Suomen Punaiselle Ristille, mutta Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työ hätmajoitusyksikössä jatkui. Mikä oli porilaisten seurakuntien työnkuva hätmajoitusyksikössä? Tähän kysymykseen etsimme vastausta työntekijöiden näkökulmasta. Miten Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työssä hätmajoitusyksikössä näkyy diakonia, joka on osa kirkon perustehtävää? Turvapaikanhakijatilanteen tultua viimeisen kahden vuoden aikana ajankohtaiseksi Suomessakin, toimivista työmuodoista ja toimintamenetelmistä on saatava tietoa, jota voi myös jakaa eteenpäin turvapaikanhakijatilanteen jatkuessa edelleen. Selvittämällä Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työtä Junnilan hätmajoitusyksikössä voidaan näiden seurakuntien lisäksi jakaa tietoa muille seurakunnille antaen niille mahdollisuus saada vaikutteita ja peilata omia työmuotojaan muualla käytettyihin. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on saanut tunnustusta työstään turvapaikanhakijoiden auttamiseksi, mutta mitä tämä työ Porissa on pitänyt sisällään? Selvittämällä Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työtä Junnilan hätmajoitusyksikössä saadaan työn sisältöä myös kaikkien asiasta kiinnostuneiden tietoon, työskentelivätpä he turvapaikanhakijoiden parissa tai eivät. Samalla tuodaan näkyväksi myös Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien turvapaikanhakijatyötä.

2 TUTKIMUSKONTEKSTIN JA YHTEISTYÖKUMPPANIN ESITTELY

Alkuvuodesta 2016 Kirkon Tutkimuskeskus ja Diakonia-ammattikorkeakoulu aloittivat yhteisen projektin, Seurakunnat turvapaikkatoimijoina. Projektin tarkoituksena oli kartoittaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien reagointia turvapaikanhakijatilanteeseen maanlaajuisesti (Liite 3). Seurakunnat turvapaikkatoimijoina -projektia varten tehtyjä haastatteluja on ollut mahdollista hyödyntää opinnäytetyötarkoituksessa, kuten tässäkin opinnäytetyössä on tehty. Projekti on kestänyt vuoden 2016 ajan ja se on kerännyt tietoja, joita voi hyödyntää tulevaisuudessa muun muassa työntekijöiden koulutuksen tukemisessa. Seurakunnat turvapaikkatoimijoina -projektin tiedot löytyvät Kirkon tutkimuskeskuksen verkkosivuilta (Kirkon tutkimuskeskus i.a.) sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nelivuotiskertomuksesta 2012–2015 (Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 2016).

2.1 Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä

Opinnäytetyön keskiössä on Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä. Porin evankelis-luterilaiseen seurakuntayhtymään kuuluu kuusi paikallisseurakuntaa, jotka ovat Keski-Porin seurakunta, Lavian seurakunta, Länsi-Porin seurakunta, Meri-Porin seurakunta, Noormarkun seurakunta sekä Porin Teljän seurakunta (Kirkko Porissa i.a). Paikallisseurakuntien lisäksi Porissa toimii yhteisen seurakuntatyön keskus, joka järjestää palveluita ja tehtäviä paikallisseurakuntien lisäksi yhteistyössä muiden tahojen kanssa. (Kirkko Porissa i.a.b). Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien reagointia turvapaikanhakijatilanteeseen tutkittiin haastatteleamalla turvapaikanhakijoiden parissa työskennelleitä työntekijöitä Seurakunnat turvapaikkatoimijoina -projektin laatimaa teemahaastattelua hyödyntäen. Porissa keskeisenä ja näkyvänä tapahtumana oli Junnilan hätämajoitusyksikkö, jossa turvapaikanhakijat majoittuivat väliaikaisesti. Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän omistamaan Junnilan leirikeskukseen perustettu hätämajoitusyksikkö valikoitui opinnäytetyön keskeiseksi tutkittavaksi tapahtumapaikaksi, sillä Porissa ei alkusyksystä 2015 ollut

vielä vastaanottokeskusta. Hätmajoitusyksikön valikoitumista tutkimuskohteeksi puolsi myös sen toiminnan ajoittuminen runsaimpaan turvapaikanhakijoiden saapumiseen. Junnilan hätmajoitusyksikössä tehtyä työtä on luontevaa tutkia ja käsitellä kokonaisuutena, koska hätmajoitusyksikön toiminta-aika oli rajallinen ja haastatteluja tehdessä jo päättynyt.

2.2 Hätmajoitusyksikkö

Hätmajoitusyksikkö on turvapaikanhakijoille tarkoitettu majoituspaikka tapauksissa, jolloin alueella ei ole ollut mahdollista sijoittaa turvapaikanhakijoita asumaan vastaanottokeskukseen joko sen puutteen tai liian suuren täyttöasteen vuoksi. Majoitustoimintaa voivat järjestää sekä Suomen Punainen Risti että yksityiset yritykset tai kunnat. Hätmajoitusyksikkönä voivat toimia esimerkiksi koulut, leirikeskukset tai muut käyttöön vapaana olevat ja majoitukseen soveltuvat rakennukset. Hätmajoitusyksikössä asuminen on useimmiten lyhytkestoista ja tarkoituksena on majoittaa turvapaikanhakijoita heidän odottaessaan muuttoa vastaanottokeskukseen. (Porin kaupunki i.a.) Hätmajoituksesta vastaava taho vuokraa hätmajoituskäyttöön kaavailun tilan sen omistajalta omistajan suostuessa antamaan tilansa hätmajoituskäyttöön. Porissa hätmajoitusyksikkönä toimi Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän omistama Junnilan leirikeskus Porin Reposaaressa. Päätös hätmajoituksen tarjoamisesta Junnilan leirikeskuksen tiloissa syntyi Porin seurakuntayhtymän yhteisen kirkkoneuvoston 16.9.2015 pitämien keskustelujen pohjalta. Keskusteluissa käsiteltiin mahdollisuutta vastaanottaa turvapaikanhakijoita sekä työskennellä turvapaikanhakijoiden parissa yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin ja Porin kaupungin kanssa (Satakunnan Kansa 17.9.2015). Noin viikko tämän jälkeen Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymää lähestyttiin ja pyydettiin tiloja hätmajoitusyksikölle. Seuraavina päivinä Junnilan leirikeskus varusteltiin ja valmisteltiin turvapaikanhakijoiden saapumista varten. Lopulta 28.9.2015 turvapaikanhakijat saapuivat ja hätmajoitusyksikön toiminta alkoi. Toiminnasta oli aluksi vastuussa Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä, jolta vetovastuu siirtyi Suomen Punaiselle Ristille hätmajoitusyksikön aloituspäivän iltapäivällä. Porin evankelis-luterilaisen

seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien työntekijöiden lisäksi hätmajoitusyksikössä työskenteli Suomen Punaisen Ristin työntekijöitä ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Vapaaehtoisten joukossa oli Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoisten lisäksi seurakuntien työntekijöitä. Hätmajoitusyksikön toiminta päättyi joulukuun alussa, jolloin asukkaat sijoitettiin asumaan joulukuun alussa avattuun Porin vastaanottokeskukseen. (Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä 2.2.2016.)

2.3 Haastateltavista henkilöistä ja tutkimuskysymyksistä

Opinnäytetyössä haastatellaan Junnilan hätmajoitusyksikössä työskennelleitä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöitä, jotka työskentelevät Porissa. Tutkimustulokset heijastavat Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työntekijöiden näkökulmaa Junnilan hätmajoitusyksikössä tehtyyn työhön. Haastateltavat henkilöt edustavat eri paikallisseurakuntia, joista kaikkien työt hätmajoitusyksikössä ei ole tässä opinnäytetyössä tutkittu. Valintakriteereistä mainitaan tarkemmin luvuissa 7.2 ja 9. Haastateltavien valintaan on vaikuttanut osallistuminen Junnilassa työskentelyyn ja toiminnan kehittäminen kyseisessä hätmajoitusyksikössä. Työntekijöiden näkökulman painottamisen tarkoituksena on tuoda julki työmuodot moninaisuudessaan. Mahdollisesti sen myötä julki tulee myös työmuotoja, joita muut hätmajoitusyksikössä työskennelleet osapuolet eivät ole huomanneet.

Opinnäytetyö rakentuu kahden keskeisen tutkimuskysymyksen varaan. Luvun yksi lopussa esitettyihin kysymyksiin lähdetään etsimään vastauksia seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

1. Millaisia työmuotoja Porin evankelis-luterilaiset seurakunnat ovat Junnilan hätmajoitusyksikössä tekemässään turvapaikanhakijatyössä käyttäneet?
2. Miten diakonia on toteutunut Junnilan hätmajoitusyksikössä turvapaikanhakijoiden parissa työskenneltäessä?

3 PAKOLAIS- JA MAAHANMUUTTAJATYÖ SUOMESSA

Vieraista kulttuureista ja maista tulevien henkilöiden parissa työskentely on tullut Suomessa ajankohtaiseksi vasta muutama vuosikymmen sitten. Maan etäinen sijainti Euroopan pohjoispuolella on kenties ollut aiheuttamassa sen, että näin kauas ei ole usein hakeuduttu, kun Eurooppaan on saavuttu. Ensimmäistä kertaa maahamme otettiin pakolaisia 1970-luvulla chileläisten saapuessa. 1980-luvulla Suomeen saapui niin kutsuttuja venepakolaisia Vietnamista ja samaisen vuosikymmenen lopussa, 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa maahamme saapuivat ensimmäiset turvapaikanhakijat Somaliasta. (Gothóni & Siirto 2016, 9.) Turvapaikanhakijoiden parissa tehtävän työn voidaan nähdä alkaneen vasta hieman vajaan kolmekymmentä vuotta sitten ja samalla työ on sekä vakiintunut, että kehittynyt 2010-luvulle tultaessa. Samalla myös maasta turvapaikkaa hakevien määrä on kasvanut merkityksellisesti erityisesti vuoden 2015 suuren muuton myötä. Turvapaikkaa hakevien henkilöiden kotimaat vaihtelevat yhä laajemmassa skaalassa ja useista eri syistä. (Gothóni & Siirto 2016, 10.)

Sosiaalialalla maahanmuuttajatyö on kehittynyt viimeisten vuosikymmenien aikana, kun maahanmuuttajien määrä on kasvanut ja heidän parissaan tehtävä neuvonta- ja ohjaustyö on koettu entistä tarpeellisemmaksi. Maahanmuuttajatyötä Suomessa tekevät erilaiset uskonnolliset yhteisöt, järjestöt kuten Suomen Punainen Risti sekä kunnissa niiden palkkaamat viranomaiset. Kohderyhmään kuuluvat jo oleskeluluvan saaneet pakolaiset ja maahanmuuttajat sekä vielä turvapaikkaprosessia läpi käyvät turvapaikanhakijat. (Suomi.fi -portaali i.a.) Turvapaikanhakijoiden ollessa kohderyhmänä eroaa heidän parissaan tehtävä työ maahanmuuttajatyöstä merkittävästi siltä osin, että he eivät ole vielä oikeutettuja samoihin asioihin kuin jo oleskeluluvan saaneet. Vastaanottokeskuksen maksassa turvapaikanhakijalle vastaanottorahaa turvapaikkaprosessin ollessa vielä kesken hän ei ole oikeutettu sosiaaliturvaetuuksiin. Oikeus kyseisiin etuuksiin hänellä on vasta saatuaan oleskeluluvan Suomeen. (Infopankki i.a.)

Asiakastyössä koetaan tärkeäksi tiedostaa kulttuurien väliset erot asiakkaan ja työntekijän välillä. Erityisesti työntekijän oman kulttuuritaustan tiedostaminen ja

sen näkyminen omassa toiminnassa on sisäistettävä, jotta vieraasta kulttuurista tulevan asiakkaan kanssa pystytään tekemään töitä. Vieraiden kulttuurien sekä niiden erityspiirteiden tunteminen on avainasemassa työtä tehdessä. Ajoittain tulee eteen tilanteita, joissa yhteistä kieltä on hankala löytää ja samalla kommunikointi hankaloituu. Osa ammatillisuutta ovat kohtaamiset tilanteissa, jolloin yhteistä kieltä ei löydy, viranomaisen ja asiakkaan näkemykset ovat ristiriidassa keskenään sekä tilanteissa, joissa asiakkaan elämäntilanne on hankala. Tällaisia voivat olla esimerkiksi traumaattiset kokemukset lähtömaassa tai kielteinen turvapaikkapäätös. Maahan muuttaneiden parissa tehtävässä työssä on tarkoituksena myös toimia heidän äänenään ja tuoda ilmi heidän tilannettaan. Heihin kohdistuvien ennakkoluulojen, rasismien ja tietämättömyyden hillitseminen ja torjuminen tiedottamalla tilanteesta sekä ihmiskohtaloista ja vaikuttamalla asenteisiin ovat olennainen osa maahanmuuttajatyötä. Neuvonta ja ohjaus asiakkaan lähiympäristön tarjoamista palveluista, kuten kauppa ja apteekki, ovat myös keskeinen osa työtä. (Räty 2002, 210–211.)

Asiakassuhteen aikana tulee osata tulkita asiakkaan lähettämiä sanattomia viestejä ja tilanteita, jotka ovat saattaneet johtaa niiden lähettämiseen. Taustalla saattaa olla asiakassuhdetta hankaloittamassa hänen suhtautumisensa autettavana olemiseen, suhtautuminen viranomaisiin kotimaassaan ja mahdollisesti hänelle uutena kokemuksena tullut vähemmistöryhmään kuuluminen. Asiakkaan käyttäytymiseen voivat olla vaikuttamassa hänen oman luonteensa lisäksi hänen tämänhetkinen tilanteensa, etäisyys perheestään sekä hänen saamansa aikaisempi kohtelu uudessa maassa. Nämä asiat huomioiden on vieraasta kulttuurista tulevan asiakkaan kanssa työskenneltäessä kiinnitettävä huomiota siihen, miten häntä kohdellaan samalla ymmärtäen hänen käyttökseen vaikuttavia tekijöitä. Vaikka monilla asiakkailla asiakassuhteeseen vaikuttavat tekijät voivat olla yhteneväisiä, tulee heidän kanssaan tehtävässä työssä aina tiedostaa heidän tilanteensa keskustelemalla ja ottamalla siitä selvää sen sijaan, että yleistettäisiin kaikkien saman kulttuurin edustajien taustojen ja mahdollisten ongelmien olevan samanlaiset. (Räty 2002, 213–214.)

Maahanmuuttajatyöhön liittyy olennaisesti myös asiakkaan kotouttaminen. Aikaisemmin mainittujen, henkilöön vaikuttavien elämäntilanteen, mahdollisten traumojen sekä läheisistä eroamisen lisäksi luvassa on sopeutuminen uuteen kulttuuriin sen käytöstapoihin ja sääntöihin. Työssä joudutaan usein pohtimaan, kuinka tarkasti maahan muuttaneelle opetetaan uuden maan kulttuuria ja normeja niin, että hän pystyy sisäistämään ne. Mitkä ovat asioita, jotka asiakkaan on omaksuttava mahdollisimman nopeasti, mitkä puolestaan sellaisia asioita, joista hänelle kerrotaan myöhemmin? Kun näistä asioista tiedotetaan ja valistetaan vieraasta kulttuurista tulevaa, on myös huomioitava hänen oma kulttuurinsa. Hänen kulttuuriaan ei ole tarkoitus vähätellä tai mitätöidä, vaan uuden kulttuurin ja kielen opettamisen lisäksi halutaan tukea asiakasta pitämään yllä myös omaa kulttuuriaan ja äidinkieltään. Kotouttajien on syytä pohtia miten uuden kulttuurin, kielen ja sääntöjen opettaminen vaikuttaa asiakkaaseen, annetaanko informaatiota liikaa vai oikeissa määrin? Liiallinen informaatio voi pahimmillaan turhauttaa asiakasta, joka on monen uuden asian äärellä. Uuteen kulttuuriin sopeutuvalla on myös mahdollistettava osallisuus omaan elämäänsä sekä uuteen yhteiskuntaan, jonka jäseneksi hän on maahan muutettuaan tullut. Hänelle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä uudessa maassa. Maahanmuuttajatyö pyrkii myös tarjoamaan asiakkaille mahdollisuuksia vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Kotouttavaa työtä tekevien on syytä muistaa myös tiedottaa asiakasta kaupungissa tarjolla olevista, hänen omaa kulttuuriaan edustavista palveluista ja toimituksista. Näitä voivat olla esimerkiksi etninen ruokakauppa sekä asiakkaan uskontoa ja kulttuuria edustava, paikkakunnalla toimiva yhteisö. Vaikka useat asiakkaalle tarjotut tukitoimet määritellään heidän ongelmiansa pohjalta, olisi myös mahdollista tukea maahan muuttaneiden ja heidän yhteisöjensä vahvuuksia sekä voimavaroja keskittymällä entistä enemmän maahan muuttaneiden osaamiseen ja luottamalla siihen. Vaikka joitain asioita saatetaan tehdä hänen puolestaan, on asiakasta pyrittävä myös osallistamaan ja tarpeen tullen aktivoimaan. Haasteena aktiivisuudelle omassa elämässä ja yhteiskunnassa voi kuitenkin olla asiakkaan uusi asema vähemmistön edustajana, johon hän ei ole aikaisemmin tottunut. Kuitenkin ilman osallistamista käy asiakkaan tilanne uudessa maassa hankalaksi hänen totuttuaan siihen, että kaikki asiat tehdään hänen puolestaan. (Räty 2002, 215–224; Kuitunen 2015, 97.)

4 EVANKELIS-LUTERILAISEN KIRKON MAAHANMUUTTAJATYÖN POHJA

Diakonia on kirkon ja sen jäsenten harjoittamaa, lähimmäisenrakkauteen perustuvaa toimintaa, joka pohjautuu kristilliseen rakkauteen. Diakonia pyrkii auttamaan erityisesti niitä, jotka eivät muilta tahoilta tai muuten apua saa. Kirkkolain mukaisesti diakonia on yksi kirkon perustehtävistä ja sen tarkoituksena on olla auttamassa niitä, joiden avuntarve on suurin. (Kirkkojärjestys 4:3.) Kirkon tehtäviin kuuluu lähimmäisenrakkauden toteuttaminen ja diakonia on keskeisesti osa tämän toteuttamista (Kirkkolaki 1:2). Diakonian nähdään pohjautuvan Jeesuksen antamaan esimerkkiin: syrjäytyneiden, sairaiden, yleisesti apua tarvitsevien ja köyhien auttaminen, kuunteleminen ja heille heidän syntiensä anteeksi antaminen ovat lähtökohtina diakoniatyön tekemiselle (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a, ”Mitä on suomalainen diakonia?”). Sana diakonia on lähtöisin kreikan kielestä, jossa diakonia merkitsi palvelemista jossain tehtävässä (Kuusmäki 2011, 12–13). Diakonia onkin ollut keskeistä kristillisen kirkon historian kaikissa vaiheissa ja se on ollut yksi sille ominaisimmista toimintamuodoista.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa diakonia nähdään haastavassa tilanteessa olevan ihmisen kokonaisvaltaisena auttamisena. Diakonialla on useita erilaisia tasoja, joilla se ilmenee. Se on kirkon sosiaalityötä, jolloin puhutaan karitatiivisesta diakoniasta. Sen tarkoituksena on lievittää lähimmäisen hätää. Diakonia on myös hengellistä työtä, tällöin puhutaan missionaarisesta eli evankeliumia julistavasta työstä ja liturgisesta eli jumalanpalveluksen keskistä asemaa, Jumalan armoa ja lahjoja korostava työ. Hengellistä työtä on myös pastoraalinen diakonia, jonka tarkoituksena on tarjota sielunhoitoa ihmisille. Kolmas keskeinen näkökulma diakoniassa on yhteiskuntaan vaikuttamiseen pyrkivä työ, jolloin puhutaan yhteiskunnallisesta diakoniasta. Sen tarkoituksena on poistaa hädän yhteiskunnallisia syitä. (Kuusmäki 2012, 12.) Nämä kolme näkökulmaa vaihtelevat ja ovat yhtä aikaa läsnä diakoniatyötä tehdessä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016). Edellä mainittujen diakonian suuntausten lisäksi on siitä erotettavissa myös kasvatukseen suuntautuva pedagoginen ulottuvuus sekä Jumalan antaman luonnon suojelua ja ylläpitoa korostava ekologinen diakonia (Kuusmäki 2012, 12).

4.1 Karitatiivinen diakonia

Lähimmäisen hätää lievittämään pyrkivä diakonia vaatii pysähtymistä autettavan elämäntilanteen äärelle. Keskustelemalla autettavan elämäntilanteesta pyritään luomaan kuva hänen avuntarpeestaan ja asioista, jotka ovat johtaneet avuntarpeeseen. Samalla selvitetään keinoja, joilla häntä voidaan auttaa. Vaikka asiat ovat usein arkaluontoisia, haastavia, monimutkaisia ja autettavalle raskaita, pyritään näitä asioita purkamaan yhdessä autettavan kanssa. Työ on ratkaisukeskeistä ja sen tavoitteena on, että autettava saa uutta näkökulmaa tilanteeseensa sekä ymmärtää siitä uusia asioita. Tarkoituksena on antaa autettavalle tukea, mutta samalla myöskin pyrkiä siihen, että hän saisi oman elämänsä hallintaan, pystyisi tekemään itsenäisiä, tilanteessa eteenpäin vieviä päätöksiä ja löytäisi oman paikkansa yhteiskunnassa. Valintojen tekemisessä ja arjen elämisessä tukemisen ohella diakonian tärkeänä tehtävänä ovat ennen kaikkea toivon ylläpitäminen ja sen tuominen autettavan tilanteeseen, olipa se mikä tahansa. Keskustelut ja elämän asioiden jakaminen ovat keskeisiä, samalla myös mahdollisuus keskustella hengellisistä asioista, joista keskusteleminen saattaa olla helpompaa tilanteessa, jolloin elämä kohtelee kaltoin. Keskusteluita voidaan pitää keskeisinä siinä mielessä, että noin puolen kaikista asiakaskontakteista on tutkittu sisältäneen keskusteluja. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 69–71.) Keskusteluita voidaan käydä diakoniatyöntekijän vastaanoton lisäksi kotikäynneillä tai tilaisuuksissa, viime aikoina myös puhelimitse ja sähköpostitse käytyjen keskustelujen määrä on kasvanut. Jumalan rakkautta, huolenpitoa ja armoa halutaan välittää keskustelukumppanille ja autettavalle hankalimmissakin autettavien elämäntilanteissa, liittyipä se psyykkisiin, hengellisiin, sosiaalisiin, fyysisisiin tai taloudellisiin vaikeuksiin. Autettavan tilanteessa ja elämässä halutaan olla läsnä ja kohdata hänet antaen hänelle aikaa. Kohtaamispaikkoja ovat vastaanoton ja kotien lisäksi erilaiset järjestetyt ryhmät, leirit ja retket tai vierailut sairaaloissa ja laitoksissa. (Rättyä 2012, 80–84.)

Lähimmäisen hätää lievittävän diakoniatyön muotona on 1990-luvun laman aikaan keskeisempään rooliin noussut taloudellinen avustaminen, johon haetaan apua elämässä tapahtuneiden muutosten takia. Taloudellisen avustamisen tarkoituksena on olla tilapäistä apua, jonka ei nähdä koskaan itsekseen ratkaisu

autettavan vaikeuksiin. Taloudellista avustusta hakeva kohdataan kokonaisvaltaisesti tarjoten myös muuta apua taloudellisen avustamisen lisäksi. Autettavan tilanteessa on tärkeä kiinnittää huomiota autettavan hänen elämänsä yleistilanteeseen ja hänen omiin voimavaroihinsa, selviääkö hän arjesta niiden avulla? Mitentä taloudellisesta avusta on hänen tilanteessaan hyötyä? Selviytymisen kannalta kiinnitetään huomiota autettavan tukiverkostoihin ja niiden ollessa puutteelliset, tarjotaan tukea seurakunnan puolesta. (Rättyä 2012, 92–94.) Jos taloudellista apua päädytään antamaan, voi se olla konkreettisesti ruoka-apua tai osto-osoituksen antaminen, jolloin tuetaan tiettyä autettavaa tietyn tuotteen hankkimisessa. Vaikeimmissa tilanteissa voidaan hakea isompaa avustusta diakoniarahastosta. Jokaisessa tapauksessa tarjotaan apua talouden selvittämiseen sekä neuvontaa ja ohjausta haastavassa taloustilanteessa. Autettavan luvalla hänen asioistaan voidaan myös keskustella hänen lisäkseen yhdessä muiden, hänen taloudellisen tilanteensa kannalta keskeisten tahojen kanssa. Jokaisessa tilanteessa vastuuta annetaan myös autettavalle, sillä hän on itse tilanteestaan vastuussa eikä diakonian taloudellinen avustus ole jatkuvaa. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 72–75.)

4.2 Pastoraalinen diakonia

Sielunhoitoon keskittyvä pastoraalinen diakonia on usein läsnä keskusteluissa. Keskusteluapua tarvitsevan kanssa käydyt keskustelut sisältävät usein myös hengellisiä elementtejä, joissain tapauksissa ne ovat päällimmäinen syy hakeutuessa avun piiriin. Joskus puolestaan hengelliseen elämään liittyvät pohdiskelut ja kysymykset ovat tiedostamattomina tiedostettujen, muiden ongelmien ohessa. Kriisit, sairaudet ja ongelmat elämässä herättävät usein pohdiskelemaan elämän tarkoitusta ja muunlaisia syvällisiä tai hengellisiä kysymyksiä. Näissä tilanteissa ihmiselle on tarjottava mahdollisuus kuulluksi tulemiseen, keskusteluun ja ajatus-tenvaihtoon asioiden tiimoilta. Sielunhoidollista työtä ovat keskustelujen lisäksi rukous yhdessä autettavan kanssa, jolloin hänen elämäntilanteensa jätetään kaikkivoivan Jumalan haltuun. Yhteisten rukoushetkien lisäksi häntä ja hänen perhettänsä sekä tilannettaan voidaan tukea myös rukouksin muulloinkin kuin tapaamisissa. Monet virret sisältävät koskettavaa hengellistä sanomaa ja niiden

lausuminen sekä laulaminen Raamatun lukemisen lisäksi ovat usein käytettyjä työmenetelmiä sielunhoidossa. Sielunhoidollisessa työssä on mahdollista, tosin toistaiseksi vähemmällä käytöllä ollutta, myös asiakkaan ripittäytyminen sekä yksityisen ehtoollisen jakaminen. Kahdenkeskisen sielunhoidollisen suhteen ylläpitämisen lisäksi autettavaa kannustetaan osallistumaan ja tulemaan mukaan erilaisiin hengellisiin tilaisuuksiin, joissa hän voi hoitaa hengellisyytään ja saa uusia näkökulmia tilanteeseensa sekä kysymyksiinsä. Vaikka pastoraalisen diakonian tavoitteena on synnyttää uskoa, toivoa ja rakkautta sekä näiden vahvistumista autettavassa, ei hänen kärsimyksiään pyritä vähättelemään tai selittämään pois Raamatun sanalla tai hengellisillä asioilla. Pastoraalista diakoniaa tehdessä on aina syytä olla herkkä sen suhteen, voiko autettavalle puhua hengellisistä asioista ja millä tasolla. Samoin on pohdittava, onko keskustelusuhde sen luonteinen, että apua hakeva uskaltaa puhua näistä asioista ja onko suhde tarpeeksi turvallinen hänen näkökulmastaan tarkasteltuna. Edellä mainittuja, erilaisia, sielunhoidollisia elementtejä on myös syytä pohtia. Mikä voisi rohkaista juuri tiettyä henkilöä hänen elämäntilanteessaan ja mikä auttaisi häntä jaksamaan hankalien aikojen yli. On myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että autettava koee kunnioituksen eikä painostusta hengellisten menetelmien toimesta. (Hakala 2002, 250–253; Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 70–71.)

4.3 Missionaarinen diakonia

Tavoittavaan ja evankeloivaan työhön keskittyvä missionaarinen diakonia on tullut kiihtyneen kirkosta eroamisen sekä maahan tulevien, vieraan kulttuurin edustajien myötä näkyväksi osaksi diakoniatyötä myös Suomessa sen aikaisemmin ollessa keskeisemmin osa maan rajojen ulkopuolella tehtävää kristillistä lähetystyötä. (Kirkon lähetystyön neuvottelukunta 2004, 18.) Missionaarisen diakonian lähtökohtana on evankeliumin julistaminen kaikille, erityisesti niille, jotka eivät sitä vielä tai enää tunne. Diakoniatyö nähdään tekojen kautta tapahtuvana evankelointina, todistuksena Jeesuksesta sanojen lisäksi ennen kaikkea lähimmäisen palvelemisen ja tekojen kautta. (Ahonen 2002, 83.) Samalla evankeliumin sanoma on helpompaa ottaa vastaan, kun ihmisen perustarpeista on huolehdittu. Keskeiseksi kohderyhmäksi ovat edellä mainituista tekijöistä tarkastellen tulleet

vieraan kulttuurin ja uskonnon edustajat, jotka ovat tarvinneet apua sekä muut, joille kristinusko on käynyt vieraaksi.

Diakoniaa ja kirkon lähetyskäskyä on ajoittain vaikea erottaa toisistaan, sen sijaan diakoniaa tarkastellaan enemmänkin välttämättömänä, olennaisena ja erottamattomana osana Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyskäskyyn perustuvaa tehtävää (Ahonen 2002, 81; Kirkkohallitus 2010, 8). Lähimmäisen palveluksen taustalla nähdään keskeisimpänä tekijänä Jumalan julistus itsestään. Sen inspiroimina ja siitä osallisina sekä sanoman eteenpäin viemiseksi toteutetaan diakoniaa. Sanoman julistaminen tekojen kautta nähdään otollisena erityisesti tämänhetkisessä, individualismiin taipuvassa kulttuurissa. Evankeliumi halutaan tuoda julki myös tämän hetkiseen aikaan ja samalla sen sanoman mukaisesti varustaa ihmisiä tulevaan aikaan. (Ahonen 2002, 82.)

4.4 Pakolais- ja maahanmuuttajatyön lähtökohdat ja periaatteet

Minkä takia Suomen evankelis-luterilainen kirkko tekee pakolais- ja maahanmuuttajatyötä? Raamattu antaa ohjeita ja neuvoja vieraan maan kansalaisiin suhtautumiseen sekä Vanhassa että Uudessa testamentissa. Vanhasta testamentista keskeisimpänä neuvona nousee kehotus kolmannesta Mooseksen kirjasta: ”Kun maahanne tulee muukalaisia asumaan keskuudessanne, älkää sortako heitä. Kohdelkaa joukossanne asuvia siirtolaisia ikään kuin he olisivat heimolaisianne ja rakastakaa heitä niin kuin itseänne, sillä te olette itsekkin olleet muukalaisina Egyptissä” (3. Moos. 19: 33–34). Raamattu kehottaa muistamaan kristittyjen oman alkuperäisaseman: vieraassa ympäristössä orjan asemassa. Tätä ei tulisi unohtaa tänä päivänäkään. Uuden testamentin puolella Jeesuksen antama rakkauden kaksoiskäsky toimii myös avaimena ulkomaan kansalaisten kohtamiseen: ”Niin kuin tahdotte ihmisten tekevän teille, niin tehkää te heille” (Luuk 6:31). Lisäksi Jeesus kehottaa kantamaan vastuuta lähimmäisistä, myös ulkomaalaisista, rinnastaessaan itsensä myös heidän asemaansa opetuksessaan viimeisestä tuomiosta: ”Minä olin koditon ja te otitte minut luoksenne” (Matt. 25:25). Muun muassa näiden Raamatun antamien keskeisten neuvojen pohjalta pako-

lais- ja maahanmuuttajatyötä tehdään. Työssä näkyy erityisesti myös kirkon misio sekä sen toiminnan diakoninen puoli, jonka päämääränä on lievittää ja poistaa inhimillistä hätää auttaen ihmistä riippumatta hänen kansalaisuudestaan, yhteiskunnallisesta asemastaan, poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta, saati sukupuolesta. Tarkoituksena ei ole muuttaa ihmistä, hänen maailmaankatsomustaan tai uskontoaan. (Gothóni & Helosvuori 2012, 162.) Edellä mainittu ihmisen kokonaisvaltainen kohtaaminen sellaisena, kun hän on, on yksi keskeinen piirre evankelis-luterilaisen kirkon diakonisessa toiminnassa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkko on monikulttuurisessa työssään sitoutunut vuonna 2009 annettuun ekumeenisen paastojulistuksen periaatteisiin, ja ilmoittaa asettuvansa hädänalaisten turvapaikanhakijoiden puolelle sekä turvata heidän oikeuttaan saada kansainvälistä suojelua Suomessa. Muina tavoitteina mainitaan käytännöllinen ihmisarvon puolustaminen arjessa, yhteiskunnassa sekä seurakunnissa, maassa olevien ulkomaan kansalaisten elämänlaadun, ihmisoikeuksien, perheyhteyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kutsuminen seurakuntayhteyteen ja yhteiseen toimintaan sekä vastuunkanto ja omasta jakaminen epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi maailmasta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a ”Seurakunnan maahanmuuttajatyö”.) Minkälaisena työnä nämä periaatteet nähdään käytännön työssä, miten niitä sovelletaan kenttätyöhön? Entäpä minkä takia juuri ne ovat tärkeitä?

Asettuminen turvapaikanhakijoiden puolelle ja heidän kansainvälisen suojelun saamisen turvaaminen näkyy monin eri tavoin. Turvapaikanhakijoiden saavuttua suuremmin joukoin Suomeen vuonna 2015, kuten tässä tehtävässä keskeisenä ajankohtana on, luovuttivat jotkut seurakunnat omia tilojaan hätämajoituskäyttöön heidän perustarpeistaan huolehtimiseksi. Jotkut seurakunnat puolestaan järjestivät toimintaa suoraan vastaanottokeskuksiin siirtyneille turvapaikanhakijoille. Turvapaikanhakijoiden runsasmääräinen saapuminen Suomeen aiheutti kuohuntaa ja paljon keskustelua, sekä puolesta että vastaan. Yksi näkyvimmistä turvapaikanhakijoiden puolelle asettuneista tahoista oli nimenomaan Suomen evankelis-luterilainen kirkko ja sen paikallisseurakunnat, joiden yhtenä työmuotona on myös toimia äänettömien, tässä tilanteessa turvapaikanhakijoiden, äänenä. Ensisijaista kaikkien ulkomaan kansalaisten parissa tehtävässä työssä on

kontaktien luominen heihin. Tämä mahdollistaa kohtaamiset ja heidän elämäntilanteeseensa tutustumisen. Sen kautta voidaan aloittaa täsmällisempi työskentely heidän parissaan. Tärkeintä on ulkomaan kansalaisten tukeminen niin, että elämän perustarpeista huolehditaan, mutta myös maahan tulleiden ja kantaväestön välisen vuoropuhelun sekä kanssakäymisen käynnistäminen ja ylläpito (Jääskeläinen 2002, 215). Useimmiten työ on käytännöllistä arjen elämistä ja siinä avustamista sekä keskustelua. Näiden kautta tutustutaan kohderyhmän elinolosuhteisiin ja niihin asioihin, jotka ovat heidän elämässään oleellisia.

4.5 Työn tekijät ja mahdollistajat

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa diakoniatyötä harjoittavat virkaan palkatut diakoniatyöntekijät. Seurakunnan koosta riippuen siinä voi työskennellä useampia diakoniatyöntekijöitä, pienissä seurakunnissa diakoniatyöntekijöitä on yksi ja määrä on verrannollinen seurakunnan kokoon nähden. Suuremmissa seurakunnissa toimii myös diakoniatimejä, joka muodostuu diakoniatyöntekijöistä ja diakoniapapista, joka tuo työhön teologista näkökulmaa ja oman ammatitaitonsa. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 48–49.) Yksittäisten paikallisseurakunnissa työskentelevien työntekijöiden lisäksi suurempiin kaupunkeihin on perustettu diakoniakeskuksia, joista käsin työtä kartoitetaan ja tehdään. Keskusten ohella Suomen evankelis-luterilaisen kirkon hiippa- ja rovastikunnat toteuttavat diakoniaa. Kirkon ohella diakoniatyötä tekevät lukuisat kristilliset yhdistykset ja järjestöt kuten Kirkon Ulkomaanapu sekä diakonian ja yhteiskuntatyön toimiala. Rahastot, kuten Kirkon diakoniarahasto sekä erilaiset keräykset, suurimpana Yhteisvastuukeräys, ovat osaltaan mahdollistamassa diakoniaa avustamalla taloudellisesti. Diakoniaa ei nähdä pelkästään palkattujen työntekijöiden, järjestöjen ja yhdistysten tehtävänä, vaan diakoniatyön tekemiseen ja diakoniseen elämäntapaan kutsutaan kaikkia. Yksilötasolla diakoniaa toteuttavat seurakuntalaiset sekä vapaaehtoistyöntekijät. (Aamenesta Öylättiin i.a ”Diakonia”; Aamenesta Öylättiin i.a ”Kirkon diakoniarahasto”; Aamenesta Öylättiin i.a ”Yhteisvastuukeräys.”)

5 KIRKON PAKOLAIS- JA MAAHANMUUTTAJATYÖN MUOTOJA

Luvussa 4.4 on kerrottu niistä lähtökohdista ja periaatteista, joista evankelis-luterilainen kirkko rakentaa pakolais- ja maahanmuuttajatyötään. Pakolais- ja maahanmuuttajatyössä aikaisempaa yleisemmäksi kohderyhmäksi ovat suuren muuttomäärän myötä tulleet myös turvapaikanhakijat. Millä tavoin Suomen evankelis-luterilainen kirkko kohtaa heitä? Entäpä miten kirkko on auttamassa turvapaikanhakijoita tilanteissa, jolloin avuntarve on suuri ja kirkon piiriin hakeudutaan avuntarpeessa? Vuonna 2015 Suomeen kohdistunut, aikaisempaan turvapaikanhakijamäärään peilaten, suuri kasvu haastoi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon reagoimaan akuuttiin kriisitilanteeseen nopeasti. Mikä on kirkon vastaus tilanteeseen?

5.1 Kirkkoturva

Koko kirkon yhteiselle tehtävälle, diakonialle, on keskeistä auttaa siellä, missä hätä on suurin ja missä ihmisiä ei muilla tavoin auteta (Kirkkojärjestys 4 § 3). Tämänhetkisessä maailman tilanteessa turvapaikanhakijat ovat edellä mainitussa tilanteessa, joten kirkon tehtävänä on ollut heidän puolelleen asettuessaan myös puhuminen koko kohderyhmän tilanteen ja aseman puolesta sekä heidän ihmisoikeuksiaan koskeva työ. Kirkko on toiminnallaan herätellyt keskustelua ja pohdintaa siitä, millainen turvapaikanhakijoiden tilanne maassamme onkaan sekä tuomaan julki sitä hätää, joka heillä on ja minkä takia he ovat Suomeen tulleet. Turvapaikanhakijan tilanteessa turvapaikkapäätöksen odottaminen vie suuren osan ajasta sekä henkilön ajatuksista. Joskus hakemuksen käsittelyn pitkittyessä ja päätöksen viipyessä saattaa turvapaikanhakija kääntyä paikallisseurakunnan puoleen pyytäen apua ja selvennystä tilanteeseen. Tällöin diakonia-työntekijän on mahdollista, turvapaikanhakijan suostumuksella, ottaa yhteyttä hänen asioitaan hoitaviin viranomaistahoihin ja kysyä tarkennusta, jos turvapaikkapäätöksen käsittely on venynyt erityisen pitkäksi tai päätöksessä on jätetty huomioimatta jotain oleellisen tärkeää (Puuska 2012). Hädässä olevien puolelle aset-

tumisen ja oikeuksien puolustamisen muotona on myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tarjoama kirkkoturva. Kirkkoturva on käytäntö, jonka tarkoituksena on auttaa ja tukea Suomen paperittomia ulkomaan kansalaisia tai niitä, jotka ovat joutuneet lainsäädännön näkökulmasta oikeudettomaan ja määrittelemättömään asemaan. Kirkkoturva on spontaani tilanne, joka syntyy turvaa hakevan avunpyynnöstä. Toimintatapaa käytetään silloin, kun muut avustuskeinot eivät enää yksistään auta kyseistä henkilöä. Avunpyynnön taustalla voi olla joko kielteinen turvapaikkapäätös tai tilanne, jossa henkilöä uhkaa maasta karkotus. (Kirkkoturva 2015, 4–7.) Turvaa hakevan kääntyessä paikallisseurakunnan puoleen hakemaan apua, tutustutaan hänen tilanteeseensa hänen turvapaikka-asiakirjojensa ja saamiensa viranomaispäätösten sekä niiden aikarajojen perusteella. Turvaa hakevan lisäksi keskustellaan ja ollaan tekemissä myös hänen mahdollisen lakimiehensä kanssa, sillä lainopillisen osaamisen lisäksi hän tuntee asiakkaansa turvapaikkaprosessin vaiheet ja tarjolla olevat etenemismahdollisuudet. Näin pyritään luomaan arvioimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti kirkolta turvaa hakevan tilannetta ja päätetään, onko kyseisten tekijöiden perusteella mahdollista myöntää hakijalle tai hakeville positiivinen kirkkoturvapäätös. Päätökseen ei vaikuta turvaa hakevan uskonnollinen tausta tai aktiivisuus seurakunnan toiminnassa. (Kirkkoturva 2015, 11–12.) Tilanteen ollessa äkillinen, päätöksen kirkkoturvan antamisesta tekee seurakunnan kirkkoherra. Muissa tapauksissa kirkkoturvahakemusta käsitellään seurakuntaneuvoston palaverissa, jossa tilanteeseen tutustutaan huolellisesti. Kirkkoturvapäätöksen tulee olla perusteellinen ja tiedostaa maahanmuuttoviraston päätös turvapaikkahakemuksesta. Päätöstä tehdessään seurakunnan ja sen työntekijöiden on oltava valmiit puolustamaan niitä periaatteita ja arvoja, joilla se kirkkoturvapäätöksen perustelee. Kirkkoturvapäätös toimitetaan perusteluineen paikallisen poliisin tietoon ja lisäksi jokainen käynnistetty kirkkoturvaprosessi tulee saattaa myös kirkkohallituksen työntekijän tietoon. (Kirkkoturva 2015, 10.)

Kirkkoturva nähdään osana kristillisen kirkon lähetystehtävää samoin kuin sen harjoittamaa yleistä diakoniaa. Lähtökohtana toimintatavalle on avoimuus ja luottamus niin seurakunnan ja turvaa hakevan kuin seurakunnan ja viranomaisten kesken. Kun kirkko myöntää turvaa henkilölle tai perheelle, on sen velvollisuutena ilmoittaa asiasta paikalliselle poliisille, jotta välttyttäisiin vastakkainasettelulta

ja saataisiin luotua aikaan luottamusta näiden toimijoiden välille. Ajoittain yhteistyö onnistuu, ajoittain ei. Poliisin ja seurakunnan kannat asiaan liittyen saattavat joskus olla niin eroavaiset, että yhteistyö ei onnistu ja tietyt seurakunnassa työskentelevät henkilöt päätyvät piilottamaan turvaa hakevan. Tämä voidaan nähdä virkavirheenä, ja tietämättään syyllistymisiä niihin pyritään välttämään. (Kirkkoturva 2015, 7.) Kirkkoturvasta prosessina ei voida määritellä kuinka pitkään se tulee kestämaan eikä myöskään mihin se tulee johtamaan. Tämän takia turvaa hakevan kanssa on syytä keskustella asiat läpi. Lopputulemasta ei voida olla varmoja niin kuin ei myöskään siitä, mitä kaikkea prosessin aikana tulee tapahtumaan. Niin myönteisen kuin kielteisenkin lopputuleman mahdollisuus on tehtävä hakijalle selväksi, sillä voi tulla vastaan tilanteita, jolloin kaikki voitava on tehty eikä turvapaikkapäätökseen olla pystytty vaikuttamaan. Näissä tapauksissa seurakunta joutuu luopumaan kirkkoturvan tarjoamisesta yksittäisen henkilön kohdalla. Turvatulle on tehtävä selväksi myös se, että kirkkoturva ei ole missään nimessä pysyvä ratkaisu, parhaimmillaan se voi tarjota lisäaikaa hakijan tapauksen käsittelylle, mutta seurakunta ei voi tarjota valtiollista turvapaikkaa taikka oleskelulupaa. Lisäaika tapauksen käsittelylle voi auttaa seurakunnan työntekijöitä ja lakimiestä tuomaan julki puutteita ja väärinkäsityksiä turvapaikanhakijalle tehdyssä kielteisessä turvapaikkapäätöksessä, mutta samalla se voi tarjota turvaa hakevalle myös mahdollisuuden pysähtyä oman tilanteensa ja hakemuksensa äärelle. Sen myötä turvapaikanhakijan on mahdollista tunnistaa uusia, hakemuksen kannalta tärkeitä seikkoja. Lisäksi hänen vuoropuheluaan viranomaisten kanssa tuetaan ja ylläpidetään nyt seurakunnan toimesta. (Kirkkoturva 2015, 4, 22–25.) Olipa prosessi kesken tai päättyipä se turvaa hakevan kannalta kielteiseen tai positiiviseen lopputulokseen, kulkee seurakunta turvaa hakevan rinnalla loppuun saakka. Negatiivisen päätöksen tullessa turvaa hakenutta ei hylätä, vaan hänen karkotus- tai käännytysajankohdastaan voidaan vielä neuvotella poliisin kanssa ja jäljellä oleva aika häntä tuetaan muilla mahdollisilla keinoilla sekä saatetaan lentokentälle asti. (Kirkkoturva 2015, 25.)

5.2 Yhteisöllisyyden edistäminen

Toinen keskeisempi kokonaisuus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon maahanmuuttajatyön periaatteissa on elämänlaatuun ja ihmissuhteisiin sekä -oikeuksiin keskittyvä toiminta (Sakasti i.a ”Seurakunnan maahanmuuttajatyö”). Paikallisseurakunnat ympäri Suomen ovat alkaneet järjestää myös monikulttuurista toimintaa sen mukaan, kun ulkomaan kansalaisten määrä alueella on noussut ja toiminnan tarve huomattu. Heitä halutaan rohkaista osallistumaan erilaisiin kirkon tilaisuuksiin ja säännölliseen toimintaan (Jääskeläinen 2002, 215). Myös Suomen evankelis-luterilainen kirkko kertoo verkkosivuillaan kutsuvansa ympäri maailmaa tulleita seurakuntayhteyteen sekä myös olemaan osallisia seurakunnan toiminnassa. Yhteyden seurakuntaan ja osallisuus sen toiminnassa nähdään tukevan maahan muuttaneiden kotoutumista sekä myös edesauttavan heidän kohtaamistaan kantaväestön kanssa ja tutustumista uuden maan kulttuuriin. Omakielisten, kansainvälisten tai suomenkielisten tilaisuuksien ja ryhmien lisäksi maahan muuttaneiden kanssa tehdään yksilötyötä: heitä käydään tapaamassa vastaanottokeskuksessa tai he ovat sopineet tapaamisen seurakunnan työntekijän kanssa.

Eräs mahdollisuus pakolais- ja maahanmuuttajatyössä on myös järjestää leirejä, joiden tarkoituksena on auttaa luomaan laajempaa sosiaalista verkostoa sekä toisiin vertaisiin, että kantaväestöön ja tarjota virkistävä kokemus toisaalla kuin arjen ympäristössä (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 51, 104). Maahan saapuvista ulkomaan kansalaisista suurin osa tulee kulttuurista, jossa uskonto on oleellinen osa elämää. Mahdollisuus hengellisen elämän harjoittamiseen halutaan tarjota kristityille maahan tulijoille yhtä lailla kuin muuta uskontoa edustaville. Tarpeen tullen heitä autetaan yhteydenotossa paikkakunnalla toimivaan, omaan uskontokuntaan kuuluvaan tahoon, mikäli sellainen vain paikkakunnalta löytyy. Tilaisuuksiin ja toimintaan mukaan kutsumisella on myös maahan muuttanutta osallistava tarkoitus, sillä maahantulon jälkeen maahan tulleen mieli on usein optimisminen noin puolen vuoden ajan, kunnes alkuinnostus laantuu ja uusi kulttuuri yllättää entistä enemmän. Tällöin koti-ikävä, opiskelu- tai työpaikan puute, eristäytyneisyys ja kielitaidottomuus sekä byrokratian ja viranomaistoimintojen hitaus saattavat vaikuttaa negatiivisesti mielialaan. Eristäytyneisyys ja yksinäisyys sekä muut ensimmäisen kahden vuoden aikana tapahtuneet asiat määrittävät lopulta paljon

maahan tulleen tulevaisuutta ja sopeutumista, jos hän saa jäädä maahan. Tämä alkuaika on kriittistä verkostoitumisen ja seurakunnan etsivän työn kannalta, sillä suhteiden luominen kantaväestöön vaikuttaa vahvasti ja mahdollisesti minimoi huomattavasti maahan tulleen riskiä masentua tai turhautua. (Kekolahti 2015, 49.)

Olipa kyseessä mahdollisuus jäädä Suomeen tai ei, on seurakuntayhteisöllä paljon annettavaa sopeutumisprosessissa. Seurakunnalla on mahdollisuus tarjota maahan tulleelle tervetulleeksi toivottava kohtaaminen, sosiaalista ja kenties taloudellistakin apua, auttaa tutustumaan Suomeen ja kuntaan, johon maahan tullut on saapunut, välittämistä ja rinnalla kulkemista sekä paikka hoitaa hengellistä ja henkistä elämää (Liu 2015, 76). Mahdollisuuksien mukaan seurakunnat voivat myös tarjota tai olla edesauttamassa löytämään mahdollisuuden tutustua työelämään Suomessa, kenties jopa työpaikan (Askola 2002, 166). Vaikka seurakunnilla ei olisi mahdollisuutta tarjota työpaikkoja tai työkokeilua, on myös mahdollista kehittää pakolais- ja maahanmuuttajatyötänsä tuomalla toteuttamiseen ja suunnitteluun ihmisiä kohderyhmästä. He ovatkin toistaiseksi niukasti hyödynnetty resurssi seurakunnissa, ja kristittyjen maahan muuttaneiden panos monikulttuuriseen työhön voisi olla merkittävä (Gothóni & Helosvuori 2012, 162).

5.3 Pakolais- ja maahanmuuttajatyön järjestäminen seurakunnissa

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pakolais- ja maahanmuuttajatyöstä ovat ensisijaisessa vastuussa paikallisseurakunnat, joissa työ kuuluu yhteiskunnallisen työn ja diakonian työmuotoihin. Pakolais- ja maahanmuuttajatyö on lähellä diakoniatyön arvoja, sillä useimmissa tapauksissa pakolaisilla ja maahanmuuttajilla avuntarve on suuri, eikä heillä ole Suomessa muita tahoja, jotka voisivat heitä tilanteessaan auttaa. (Jääskeläinen 2002, 216.) Työn järjestäminen riippuu yleensä seurakunnan koosta sekä alueen ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrästä. Alueilla, joissa seurakunta on pieni eivätkä ulkomaalaistaustaiset muodosta suurta yhteisöä, on pakolais- ja maahanmuuttajatyö usein osa yleistä diakoniaa ja työstä vastaa paikallisseurakunnan diakoniatyöntekijä. Usein seurakun-

nan ollessa suuri tai osa seurakuntayhtymää, on pakolais- ja maahanmuuttajatyöhön nimetty erikseen vastuuhenkilö, joka tekee ja koordinoi työtä. Vastuuhenkilönä voi olla erikseen perustettu virka, pappi, diakoniatyöntekijä, koordinaattori tai sihteeri. Joko hänen toimestaan tai hänen lisäksi suuremmissa seurakunnissa toimii myös työntekijöistä sekä vapaaehtoisista koostuva maahanmuuttajatyöryhmä, joka vastaa työstä ja kehittää sitä. (Aamenesta öylättiin i.a ”Pakolais- ja maahanmuuttajatyö”.) Pakolais- ja maahanmuuttajatyö on usein myös yhteistyötä eri tahojen kanssa. Samaa, evankeliumiin pohjautuvaa ja sen innoittamaa, työtä tekeviä yhteistyökumppaneita voivat olla paikkakunnalla tai samalla seudulla toimivat muut kirkot, kuten esimerkiksi helluntaikirkko tai vapaaseurakunta. Työtä on mahdollista tehdä myös muiden uskonnollisten yhteisöjen kanssa, jolloin muuta uskontoa tunnustavia ulkomaan kansalaisia voidaan tukea muun muassa hengellinen ja kulttuurinen näkökulma huomioiden. Tärkeä yhteistyökumppani ovat myös valtion ja kuntien viranomaiset sekä kansalaisjärjestöt. (Puuska 2012, 136–139.)

6 TURVAPAIKANHAKIJAT ASUKKAINA JA KOHDERYHMÄNÄ

Porin saapui 28.9.2015 yhteensä 50 henkilöä, suurin osa heistä oli arabeja, joukossa oli myös afgaaneja. Kaiken kaikkiaan Suomeen saapui vuoden 2015 aikana 32 478 turvapaikanhakijaa (Pakolaisneuvonta 2016). Hätmajoituksen loppuessa turvapaikanhakijoita oli 52. Tässä opinnäytetyössä turvapaikanhakijat ovat kohderyhmä ja haastattelut tehty työntekijöiden näkökulmasta. Haastattelut koskevat kyseistä kohderyhmää ja heidän parissaan tehtävää työtä.

6.1 Turvapaikanhakija käsitteenä

Turvapaikanhakija on juridinen status, jonka saa henkilö, joka hakee oleskeluoikeutta ja suojelua vieraasta valtiosta. Suojelun ja oleskeluoikeuden hakemiseen johtavat erinäiset syyt, yleisimpiä ovat kotimaan hankala tilanne, sota, turvattomuus tai vainot. Suojelutarve on eräs tekijä, joka voi mahdollistaa oleskeluluvan saamisen. Toinen oleskeluluvan saamiseen vaikuttava tekijä on ihmisoikeuksien toteutumattomuus turvapaikanhakijan kotimaassa (Suomen pakolaisapu 2016). YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 14. artikla oikeuttaa jokaisen kotimaassaan vainon kohteeksi joutuneen hakemaan ja nauttimaan turvapaikkaa muissa maissa (YK:n ihmisoikeuksien julistus 1948). Turvapaikkaprosessi alkaa, kun saapuessaan maahan ulkomaan kansalainen ilmoittaa joko rajavartiostolle tai poliisille hakevansa turvapaikkaa maasta. Tämän myötä hänen turvapaikkahakemuksensa on suomalaisen turvapaikkajärjestelmän käsiteltävissä. Turvapaikkaprosessin alkaessa turvapaikkaa hakenut kutsutaan turvapaikkapuhutteeseen, jossa tiedustellaan hänen matkustusreitinsä uuteen maahan sekä selvitetään hänen henkilöllisyytensä. Henkilön antamien tietojen jälkeen Maahanmuuttovirasto selvittää omatoimisesti haastatellun henkilön matkareitin sekä henkilöllisyyden tietojensa perusteella tarkoituksenaan selvittää, onko haastateltavan henkilön antamat tiedot totuudenmukaisia. (Siirto & Laihia 2016, 120–121.) Saapuessaan Suomeen turvapaikanhakijat majoitetaan vastaanottokeskukseen odottamaan turvapaikkapäätöstä. Turvapaikanhakijalle järjestetään majoitus

vastaanottokeskuksessa, välttämättömät sosiaali- ja terveystalvet, tulkkaukspalvet, vastaanottoraha, työ- ja opintotoimintaa, turvapaikkahakemukseen liitvää oikeusapua sekä muut välttämättömät perustarpeet kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta säädetyn lain 746/2011 13. § perusteella. Lisäksi hänen muuttaessaan vastaanottokeskukseen, kerrotaan informaatio tarjolla olevista palveluista, vastaanottokeskuksen säännöistä ja toiminnasta sekä turvapaikanhakijan velvollisuuksista ja oikeuksista. (Jokinen, Miettinen & Mikkonen 2013, 174–190.) Turvapaikanhakijan ollessa tilanteessa, jossa hänen turvapaikkapäätöksestään ei ole vielä tietoa, perusta hänen kanssaan tehtävässä ohjaustyössä on hänen toimintakykynsä ylläpito.

Alkukartoituksen jälkeen turvapaikkapaikkapuhuttelun toinen osa on Maahanmuuttoviraston järjestämä turvapaikkahaastattelu. Haastattelussa henkilö saa itse kertoa tilanteestaan ja viranomaiset esittävät hänelle totuudenmukaisen kokonaiskuvan saamiseksi täsmentäviä kysymyksiä. Tämän haastattelun perusteella viranomaiset muodostavat kuvan siitä, onko haastateltava henkilö suojelun tarpeessa vai ei tai onko hän pakolainen, jota Geneven pakolaissopimuksen koskee. (Siirto & Laihia 2016, 122.) Vaikka jokainen turvapaikkahakemus käsitellään yksilökohtaisesti ja sen käsittelyaika arvioidaan turvapaikkapuhuttelussa (Maahanmuuttovirasto 2016), voi se kestää lähemmäs vuoden ajan, ellei pidempäänkin. Myönteinen turvapaikkapäätös on aikaisemmin myönnetty pakolaisuuden kriteerien tai jonkin humanitaarisen syyn, kuten turvaa hakeneen asuinalueella käynnissä oleva sota, täytyessä. Tällä hetkellä humanitaarisesta syystä ei enää myönnetä oleskelulupia Suomeen, joten myönteinen turvapaikkapäätös tai toissijaisen suojelun tarve ovat edellytykset pysyvälle, lailliselle maahan jäämiselle. Toissijaista suojelua voi saada, mikäli turvapaikkaa hakevan voidaan todistetusti uskoa joutuvan kotimaahansa palatessaan merkittävän, ihmisoikeuksia rikkovan rangaistuksen tai epäinhimillisen kohtelun uhriksi. (Siirto & Laihia 2016, 122.)

Myönteisen päätöksen saanut turvapaikanhakija on oikeutettu kuntapaikkaan, asuntoon ja häntä avustetaan asumisen alkuun. Samalla hänen juridinen statusensa vaihtuu turvapaikanhakijasta pakolaiseksi. Turvapaikanhakijan saadessa kielteisen turvapaikkapäätöksen, määrätään hänet lähtemään Suomesta. Mikäli

hän ei poistu vapaaehtoisesti, käännytetään hänet viranomaisen voimin ja samalla hänelle asetetaan kahden vuoden maahantulokielto. Kielteiseen päätökseen vaikuttavat usein se, että toissijaisen suojelun tai pakolaisuuden kriteerit eivät täyty. Henkilöllä on oikeus valittaa päätöksestä, mutta se ei keskeytä käännytysprosessia. (Siirto & Laihia 2016, 123–124.)

6.2 Turvapaikanhakijat ja Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Pakolais- ja maahanmuuttajatyössä ajankohtaiseksi ryhmäksi ovat tulleet viime vuosien myötä myös turvapaikanhakijat. Työ turvapaikanhakijoiden parissa ilmenee samanlaisena kuin pakolais- ja maahanmuuttajatyö joskin turvapaikanhakijoiden parissa tehtävässä työssä ilmenee hieman erilaisia mahdollisuuksia ja lähtökohdat ovat hieman erilaiset. Pakolaisten ja maahanmuuttajien parissa työskennellessä tiedetään, että heille on myönnetty, ainakin väliaikaisesti, oleskelulupa. Turvapaikanhakijoiden parissa työskennellessä sen sijaan eletään toistaiseksi tietämättöminä tulevaisuuden mahdollisuuksista jäädä maahan. Kaiken kaikkiaan työ turvapaikanhakijoiden parissa voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, jotka ovat välitön hätäapu, kuntoutus ja kotoutumisen tukeminen (Oulun hiippakunta i.a).

Välitöntä hätäapua on mahdollisuuksien mukaisesti tilojen tarjoaminen. Seurakunnat voivat tarjota kiinteistöjään kuten leirikeskuksia tai kirkon tiloja hätmajoituskäyttöön tilanteissa, joissa turvapaikanhakijoille ei ole osoittaa muita majoitus-tiloja eikä alueelta löydy vastaanottokeskusta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, ”Turvapaikanhakijoiden saapuessa” i.a.) Ensimmäiseen vaiheeseen lukeutuu myös materiaalin tukeminen; turvapaikanhakijoiden tukemiseksi voidaan järjestää esimerkiksi vaate- tai tavarakeräyksiä, joiden tuotto lahjoitetaan turvapaikanhakijoille. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, ”Turvapaikanhakijoiden saapuessa” i.a.; Oulun hiippakunta i.a, 2.) Samoin kuin pakolais- ja maahanmuuttajatyössä, myös turvapaikanhakijoiden parissa työskennellessä vallitsevaan ilmapiiriin vaikuttaminen on olennaista. Inhimillisyyttä, lähimmäisestä välittämistä ja vastuuta osoittamalla halutaan olla vaikuttamassa yleisesti vallitsevaan

omaa etua tavoittelevaan ja itsekkääseen ajatteluun. (Oulun hiippakunta i.a, 3; Sakasti, ”Turvapaikanhakijoiden saapuesssa” i.a.)

Virikkeellinen ja henkinen tukeminen on yhtä aikaa välitöntä hätäapua, kuntoutusta ja kotoutumisen tukemista. Turvapaikanhakuprosessi voi olla pitkäkestoinen ja usein aiheuttaa myös masennusta sekä toimintakyvyn heikkenemistä. Tämän ehkäisemiseksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työssä turvapaikanhakijoiden parissa pyritään pitämään heidän toimintakykyään yllä kutsumalla heitä erilaisiin tilaisuuksiin ja tarjoamalla heille tarkoitettua toimintaa sekä olemalla heille lähimmäinen. Samalla voidaan ennalta ehkäistä turvapaikanhakijoiden syrjäytymistä ja mahdollisia siitä johtuvia konflikteja. Turvapaikanhakijan arki vastaanottokeskuksessa tai hätämajoitusyksikössä saattaa olla hyvin yksinkertaista ja virikkeetöntä, joten elämään halutaan tarjota sisältöä ja ennen kaikkea mahdollisuus irtaantua turvapaikkaprosessin etenemiseen liittyvistä ajatuksista. (Kirkkohallitus 2015, 3, 5.) Tällaisia tapahtumia ja aktiviteetteja voivat olla esimerkiksi seurakuntien järjestämät ryhmät, retkipäivät ja leirit (Sakasti, ”Turvapaikanhakijoiden saapuesssa” i.a; Oulun hiippakunta i.a, 2). Turvapaikanhakijoita autetaan myös hänen sitä toivoessaan löytämään yhteys omaan uskontokuntaansa, jolloin hän voisi olla osana uskonyhteisöään myös uudessa maassakin (Kirkkohallitus 2015, 3).

Kohderyhmässä tietämättömyys tulevaisuudesta voi näkyä esimerkiksi väsymyksenä sekä vaikeana henkisenä tilana ja mahdollisina pettymyksinä verraten siihen, mitä aikaisemmin turvapaikkaa hakemaan lähtiessä on luvattu. Vaikka Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöiden tai vapaaehtoisten tehtävänä ei ole turvapaikanhakijoiden parissa työskennellessä arvioida henkilöiden mahdollisuuksia turvapaikan saamiseen, joudutaan näiden asioiden ääreen usein pysähtymään. Turvapaikanhakijaan on tarkoituksena luoda luottavainen suhde, ja hänen kanssaan kuljetaan läpi koko hänen turvapaikanhakuprosessinsa, päättyipä se miten vain. Läsnäolo ja vierellä kulkeminen ovat tärkeitä erityisesti silloin, kun prosessissa kohdataan vastoinkäymisiä. Tärkeää on tarjota turvapaikanhakijoille mahdollisuus kertoa tuntemuksistaan ja mahdollisista hankaluuksistaan ja näin olla keventämässä heidän taakkaansa. Kirkon työntekijöille hyödyksi tässä ovat myös tukihenkilöt ja ystäväperheet. (Kirkkohallitus 2015, 3–5.)

Työ turvapaikanhakijoiden parissa ei kuitenkaan pääty turvapaikkapäätökseen. Turvapaikanhakuprosessin päättyessä ja käsittelyajan pitkittyessä tulee kyseeseen myös kotoutumisen tukeminen. Epävarmuus tulevaisuudesta voi vaikuttaa kotoutumisen tukemisen onnistuneisuuteen, mutta sen ei saa antaa vaikuttaa liikaa. Aikaisemmin mainittu sisällön tarjoaminen elämään on edesauttamassa kotoutumista, samalla myös mahdollistetaan verkostojen luominen sekä muihin samassa tilanteessa oleviin, että maan kantaväestöön. Turvapaikanhakijalle tulee tutuksi myös seurakunnan toiminta ja sen kautta myös muutamat työntekijät, jotka ovat mahdollisesti jatkossakin tukemassa henkilöä kotoutumisessa.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat Junnilan hätämajoitusyksikössä asuneet turvapaikanhakijat. Junnilan hätämajoitusyksikköön majoittui kaiken kaikkiaan 52 asukasta. Heihin kohdistunut työ on opinnäytetyön keskiössä ja Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän sekä sen paikallisseurakuntien turvapaikanhakijoiden parissa tekemää työtä on lähdetty opinnäytetyössä tutkimaan. Vaikka opinnäytetyön kohderyhmänä onkin rajattu, 52 henkilön määrä, ovat tuloksina ilmenneet toimintatavat yleistettävissä koskemaan laajemminkin turvapaikanhakijoita. Siitä huolimatta, että turvapaikanhakija on yhteinen, juridinen status, ovat turvapaikanhakijat useamman eri maan kansalaisia. Tässä opinnäytetyössä kohderyhmää, turvapaikanhakijoita, edustavat Junnilassa asuneet turvapaikanhakijat olivat useamman eri maan kansalaisia. Opinnäytetyön kohderyhmästä on kerrottu tarkemmin luvussa 6.1.

7.1 Taustaa ja tavoitteita

Syksyllä 2015 turvapaikanhakijoiden saapuminen Poriin ja Satakuntaan oli uudenlainen tilanne sekä kaupungissa että koko maakunnassa, joissa ei aikaisemmin maahanmuuttajia tai ulkomaalaistaustaisia ollut merkittävin määrin asunut. Lisäksi asennoituminen vieraan maan kansalaisia kohtaan oli ilmennyt huonona, mikä osittain näkyi myös asenteina turvapaikanhakijoiden saapumista kohtaan. Lähtökohtien ollessa vastaavanlaiset, heräsi ajatus esitellä seurakuntien tekemää työtä turvapaikanhakijoiden parissa. Opinnäytetyön ideoinnin aikaan tuli ilmi Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Kirkon tutkimuskeskuksen yhteistyö ”Seurakunnat turvapaikkatoimijoina” -nimisessä projektissa. Projektiin haettiin mukaan Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita, jotka projektiin osallistumisen ohella saivat myös mahdollisuuden tehdä oppimistehtävän tai opinnäytetyön projektiin tekemiensä tutkimushaastattelujen pohjalta. Tämä opinnäytetyö on alun perin ollut myös osa ”Seurakunnat turvapaikkatoimijoina” -projektia haastattelujen osalta.

On ollut tiedossa, että Suomen evankelis-luterilainen kirkko tekee aktiivisesti monikulttuurista työtä, mutta millainen on tilanne Porissa ja ovatko kyseisen kaupungin paikallisseurakunnat monikulttuurisessa työssään huomioineet turvapaikanhakijat? Tiedetään, että seurakunnat työskentelivät Junnilan hätämajoitusyksikössä sekä järjestivät vaate- ja tavarakeräyksiä, mutta työstä ja sen muodoista ei ole ollut sen enempää tietoa tarjolla. Tämä huomioiden on alettu tutkimaan turvapaikanhakijatyötä ja mitä kaikkea se pitää sisällään sekä miten siinä on toteutunut kirkon perustehtävä, diakonia. Tuomalla julki turvapaikanhakijoiden parissa tehtävää, akuutin kriisitilanteen työtä ja mitä se sisältää, voidaan torjua tiettyjä ennakkoluuloja sekä osoittaa joitain huhuja tai väittämiä vääriksi ja näin olla tuomassa julki seurakunnan rooli turvapaikanhakijatyössä. Samalla tosiasioiden julki tuominen palvelee seurakuntien lisäksi seurakuntalaisia sekä muita asiasta kiinnostuneita, jotka eivät välttämättä ole saaneet vastauksia kysymyksiinsä siitä, mitä työtä Junnilan hätämajoitusyksikössä on tehty. Mahdollisesti näiden asioiden selventäminen voi olla myös omalta osaltaan lieventämässä vallitsevaa kielteistä suhtautumista turvapaikanhakijoihin. Ei kuitenkaan sovi unohtaa, että selvittämällä seurakunnan turvapaikanhakijatyön menetelmiä, voidaan niitä seurakunnassa hyödyntää jatkossa sekä mahdollisesti vastaavan tilanteen toistuesssa. Vaikka kyseessä onkin turvapaikanhakijoiden saapuesssa ja turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa tapahtuva työskentely, toisen samanlaisen tilanteen tapahtuessa osataan hyödyntää aikaisemmin hyväksi sekä toimivaksi todettuja työtapoja. Näitä voivat hyödyntää muiden evankelis-luterilaisten seurakuntien lisäksi muutkin turvapaikanhakijoiden parissa työskentelevät tahot.

7.2 Aineiston kerääminen

Haastattelut ovat olleet teemahaastatteluja, jotka on toteutettu vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä kunkin haastateltavan edustaman seurakunnan tiloissa tai henkilön omassa työhuoneessa. Haastattelut on haastateltavien luvalla nauhoitettu myöhempiä kuuntelu- ja analysointikertoja varten. Teemahaastattelu on Seurakunnat turvapaikkatoimijoina -projektin haastattelurunko (Liite 2) ja

sen ovat laatineet lehtori Hanna Niemi sekä yliopettaja Ulla Siirto Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Haastattelut on toteutettu yksilöhaastatteluina, jotta yksittäinen työntekijä on saanut kertoa oman näkemyksensä kuulematta toisen, samassa tilanteessa olleen työntekijän haastatteluvastauksia.

Aineiston ollessa eri seurakuntien työntekijöiden haastatteluja, oli heidän esimiehiltään, Porin eri evankelis-luterilaisten seurakuntien kirkkoherroilta pyydettävä tutkimuslupa opinnäytetyön tekemistä ja Seurakunnat turvapaikkatoimijoina -projektia varten. Tutkimuslupapyyntöjä tuli lähetettyä neljään eri paikallisseurakuntaan sekä yhteisiin seurakuntapalveluihin seurakuntayhtymälle. Viidestä tutkimuslupapyynnöstä neljään vastattiin myönteisesti ja yhteen kielteisesti. Tutkimuslupien saamisen jälkeen otin yhteyttä kyseisten seurakuntien työntekijöihin, joita olin tavannut Junnilan hätämajoitusyksikössä seurakuntaharjoittelun kautta työskennellessäni. Sen lisäksi, että haastateltavat henkilöt olivat työskennelleet hätämajoitusyksikössä, oli tiedossani, että heidän edustamansa seurakunnat tekevät työtä turvapaikanhakijoiden parissa toisessakin toimintayksikössä ja työ oli osa eräiden haastateltavien virkaa.

Yksittäisiä haastattelupyyntöjä lähetettiin kahdeksalle Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän sekä paikallisseurakuntien työntekijälle. Lopulta pyyntöihin tuli kuusi myönteistä vastausta ja kahteen ei vuoden 2017 alkuun mennessä tullut vastausta. Haastattelupyyntöihin myönteisesti vastanneiden kanssa sovittiin yksitellen haastatteluajat ja heitä informoitiin tarkemmin projektista sekä haastattelukysymyksistä. Kuudesta haastattelusta viittä on hyödynnetty tässä opinnäytetyössä ja haastateltavat henkilöt edustavat kolmea eri evankelis-luterilaista seurakuntaa Porissa.

Haastattelut ovat vaihdelleet kestoltaan lyhimmän kestäessä 32 ja pisimmän 65 minuuttia. Haastatteluiden pituuteen vaikutti se, kuinka pitkään haastateltava on ollut työskentelemässä Junnilan hätämajoitusyksikössä. Lopulta haastatteluista kertyi yhteensä 59 sivua litteroitua tekstiä. Kuten on aikaisemmin mainittu, muistan haastateltavien työskennelleen hätämajoitusyksikössä samanaikaisesti itseni kanssa, mutta he ovat kuitenkin myös ohjanneet muutaman sellaisen haastateltavan luo, joka on osannut kertoa tietystä työmuodosta muita tarkemmin. Samalla

näin on saatu vastauksia kysymyksiin, joihin toinen haastateltava ei välttämättä ole pystynyt vastaamaan.

7.3 Aineiston analysointi

Tutkimustulosten eli haastattelujen analysoinnin ollessa aineistolähteinä eli haastattelujen ollessa keskiössä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006), opinnäytetyössä keskeinen tieto on rakentunut tekemäni haastattelut lähtökohtaan sekä pohjanaan. Sisällönanalyysiä helpottaakseni olen käyttänyt sen ohella teemoittelua analysointimenetelmänä. Työskentelyssä tämä on tarkoittanut, että sisällönanalyysin alussa haastattelut pilkottu eri osiin ja sen jälkeen on koottu samaa aihetta ja teemaa käsittelevät eri haastattelujen osat yhdeksi kokonaisuudeksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109–116). Haastattelurungon mukaisesti teemoja ovat olleet taustatiedot, turvapaikkatyön aloittaminen, asenteet, käytännön toiminta, vapaaehtoiset, seurakunnan rooli kotouttajana, käsitykset seurakunnan roolista turvapaikkatyössä sekä turvapaikanhakijat seurakuntien hengellisessä toiminnassa. Haastattelutulokset on jaettu näihin teemoihin ja sen jälkeen niitä on alettu analysoimaan tarkemmin.

Teemoittelun käyttämisen tarkoituksena on ollut nostaa haastatteluista esiin erilaisia teemoja, jotka kuvaavat opinnäytetyön tutkimusongelmaa ja -kysymyksiä (Eskola & Suoranta 1998, 175). Sisällönanalyysi ja teemoittelu tukevat toisiaan niin, että niiden avulla keskeiset, tutkimusongelmien kannalta oleelliset aiheet ja aineisto ovat löytyneet. Teemoittelua on lähdetty jatkamaan, kun on huomattu käytännön toiminta -teeman kuvastavan tutkimusongelmaa ja -kysymyksiä parhaiten. Käytännön toimintaan liittyvät haastattelutulokset on edelleen jaettu useampiin, evankelis-luterilaisten seurakuntien toimintamuotoja, avaaviin ryhmiin. Näistä ryhmistä tarkemmin luvuissa 8.1–8.5.

Tämän opinnäytetyön ollessa kvalitatiivinen, on tarkoituksena Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien tekemän, Junnilan hätämajoitusyksikössä tehdyn turvapaikanhakijatyön mahdollisimman kokonais-

valtainen tutkiminen sekä totuudenmukainen havainnollistaminen. Kuten kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista, todellisuuden ajatellaan olevan monen eri tekijän summa. Kvalitatiivisen tutkimuksen hengen mukaisesti työntekijöiden haastattelut toteutettiin heille arkipäiväisissä ympäristöissä ja niitä analysoidessa keskiössä oli vastausten sisältö. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152,155.)

Ääninauhurilla nauhoitetut haastattelut on aluksi litteroitu viikon sisällä haastattelupäivästä, jotta tilanne muistuisi mieleen paremmin. Kuten edellä mainittiin, litteroinnin myötä haastatteluista syntyi 59 sivua tekstiä. Näitä haastattelutekstejä on vertailtu toisiinsa ja luettu läpi useaan kertaan etsien samankaltaisuuksia vastauksissa sekä toisistaan eroavia vastauksia samoihin esitettyihin kysymyksiin.

8 TUTKIMUSTULOKSIA

Haastatteluista saatujen tutkimustulosten analysointi osoitti, että Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien Junnilan hätämajoitusyksikössä tekemä työ jakautui useampaan eri osaan. Tutkimustulosten perusteella Junnilassa tehty työ kategorisoitui viiteen eri työmuotoon. Näiden työmuotojen myötä saadaan vastaus myös tutkimuskysymykseen diakonian ilmenemisestä Junnilan hätämajoitusyksikössä tehdyssä työssä. Tutkimustulosten mukaan diakonia on toteutunut näiden työmuotojen kautta usein eri tavoin. Seuraavaksi alaluvuissa esitellään, mitä Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työ Junnilan hätämajoitusyksikössä piti sisällään sekä miten diakonia ilmeni työssä.

8.1 Aineellinen tukeminen

Turvapaikanhakijoiden saapuminen Poriin ei ollut Satakunnassa syksyllä 2015 ainutlaatuista, sillä hieman aikaisemmin oli Harjavaltaan avattu vastaanottokeskus, jonne oli seurakuntien taholta viety apua lahjoittamalla vaatteita. Eri paikallisseurakunnat järjestivät kuitenkin nyt uusia vaate- ja tavarakeräyksiä, jotka oli nimenomaan suunnattu Junnilaan saapuneiden turvapaikanhakijoiden auttamiseksi. Kaiken kaikkiaan vaatekeräyksiä järjestettiin kolmessa eri paikallisseurakunnassa. Näissä keräyksissä lahjoitettiin lämpimiä vaatteita syksyä ja lähes tyvää talvea varten, kenkiä, urheilutarvikkeita sekä lapsille leluja. Keräykset olivat lopulta erittäin suosittuja, lahjoittajat olivat osallistuneet ja lahjoittaneet runsain määrin tavaroitaan. Suosituin keräys oli tuottanut kolmesataa banaanilaatikollista lahjoitustavaraa. Lahjoitukset aktivoivat omalla tavallaan myös hätämajoituksen asukkaita, sillä he olivat itse purkamassa laatikoita lahjoituksia kuljettaneista autoista sekä avustamassa lahjoitustavaroiden järjestelyssä hätämajoitusyksikössä. Vaatekeräysten päätyttyä aineellinen avustaminen jatkui vielä täsmällisten lahjoitusten muodossa. Hätämajoitusyksikköön vietiin enää tarpeen olevia

vaatteita sekä yksittäisten seurakuntalaisten lahjoittamia leluja, villasukkia tai urheiluvälineitä. Aineellinen avustaminen keskittyi kokonaisuudessaan asukkaiden perustarpeista huolehtimiseen.

Perustarpeista huolehdittiin ennen kaikkea myös tarjoamalla Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän omistama Junnilan leirikeskus käytettäväksi hätämajoitukseen. Samalla leirikeskukseen syksyksi kaavailtu toiminta siirrettiin järjestettäväksi muualla. Majoitustilojen tarjoamisen lisäksi seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työntekijöitä oli leirikeskuksessa valmistelemassa tiloja asumiskäyttöön sekä asukkaiden saapuessa yöllä hätämajoitusyksikköön vastaanottamalla heidät. Hätämajoitusyksikön ruokahuollosta oli sen ensimmäisinä päivinä vastaamassa seurakuntayhtymä. Sinä aikana seurakuntayhtymällä työskentelevä keittäjä valmisti ruuat ja seurakuntayhtymä kustansi ne. Valmistelujen ja ensimmäisen päivän jälkeen hätämajoituksen vetovastuu siirtyi Suomen Punaiselle Ristille, joka vastasi siitä eteenpäin asukkaiden perustarpeista. Täten myös seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien vastuu toiminnasta pieneni.

8.2 Kohtaaminen ja keskustelut

-- ei se ollu ihan vaan sitä et sä siellä, vaikka sekin on tärkeätä että sä otat kontaktia ja juttelet, mutta mentiin myös ihan tekemään.

-- mun mielest ihan selkeesti ku heidän kaa juttelee ni he piristyy et se pelkäästään et hei mul on aikaa sille, jutellaaks--.

Seurakuntien työntekijöiden päivystäessä hätämajoitusyksikössä vapaaehtois-työntekijänä tuli heidän luonnollisesti vietettyä asukkaiden kanssa aikaa ja tehtyä yhdessä asioita. Eräänä keskeisenä haasteena sujuvalle keskustelulle ja onnistuneille kohtaamisille nähtiin kielimuuri. Arabian ja darin kielet eivät olleet entuudestaan työntekijöille kovin tuttuja eikä syvällisempään keskusteluun riittävää englannin kielen taitoa monella asukkaalla ollut. Tätä ongelmaa pystyttiin kuitenkin lieventämään käyttämällä hyödyksi älypuhelimien erilaisia sovelluksia, jotka

pystyivät jollain tasolla kääntämään ja tulkkaamaan eri kieliä. Tutuksi tullut ja harjoitusta saanut viestimiskeino oli myös elekieli. Kohtaamisiin ja ”kanavien” luomiseen keksittiin järjestää aikuisten ja lasten kanssa yhteisiä aktiviteetteja, jotka eivät tarvinneet onnistuakseen yhteistä elekieltä.

Yhteisen kielen löytämisen lisäksi haasteena olivat tietyt asukkaiden kulttuuriin liittyvät tekijät. Tästä esimerkkinä naisten ja miesten kohtaamiset, jotka määrittivät aluksi hätmajoitusyksikössä tehtävää työtä. Asukkaiden kulttuurin mukaisesti miehet ovat tekemisissä miesten kanssa, naiset taas naisten kanssa. Vaikka naispuoliset työntekijät olivat myöhemmin keskusteluyhteyksissä miespuolisten asukkaiden kanssa ja päinvastoin, seurakuntien työntekijät kertoivat alussa tapahtuneen ”jaon” mahdollistaneen suhteiden luomisen samaa sukupuolta oleviin asukkaisiin ja tämä puolestaan edesauttoi työskentelemistä hätmajoitusyksikössä. Esimerkiksi perhetyötä tekevien oli helpompaa keskustella asukkaina olevien perheenäitien kanssa ja tukea heitä samoin kuin naispuolisten työntekijöiden oli luontevaa keskustella sekä viettää aikaa naisten, lasten ja nuorison kanssa. Eräissä tapauksissa tämä herätti niin suurta luottamusta, että asukkaat alkoivat jakaa elämäntarinaansa ja henkilökohtaisia asioitaan tarkemmin työntekijälle käyttäen apunaan sosiaalisen median profiiliansa.

Kielitaidon ollessa vähäinen merkittävää oli asukkaiden kuunteleminen ja läsnäolo sekä elämän perustarpeista huolehtiminen ja niissä avustaminen mahdollisuuksien mukaisesti. Kohtaamisia ovat olleet esimerkiksi yhteiset ruokailuhetket, hätmajoitusyksikössä asuvien lasten kanssa leikkiminen, yhteiset arjen askareet, ihmisten tutustuttaminen leirikeskuksen ympäristöön, keskinäinen tutustuminen asukkaiden ja seurakunnan työntekijöiden välillä sekä pienimuotoinen enakkoon asukkaiden kulttuuritaustoihin tutustuminen heidän kanssaan asioimisen helpottamiseksi. Yleistä kohtaamisille ja keskusteluille kerrottiin olevan rohkeus lähteä ja tutustua asukkaisiin sekä viettää heidän kanssaan aikaa ja kuunnella heitä.

He on ihmisiä siinä kun mekin. Se vieraan pelko on meissä. Ja kun tutustuu ni huomaa, et samanlaisia ihmisiä ollaan, samanlaiset tarpeet.

Kohtaamisilla nähtiin olevan myös kulttuuria välittävä ulottuvuus. Kohtaamisten ja avustamisen nähtiin myös välittävän lähimmäisenrakkautta ja kertovan asukkaille millaisia kristityt ovat sekä millaista työtä Suomen evankelis-luterilainen kirkko tekee. Suomen kieltä tuli yhdessä opeteltua erityisesti lasten kanssa leikkiessä. Kielen opettamisen lisäksi haastatellut seurakuntien työntekijät tunsivat saavansa myös omalta osaltaan Suomeen ja maahanmuuttoasioihin perehdyttäjän roolin. Työntekijät auttoivat ja perehdyttivät asukkaita lomakkeiden täyttämässä ja ohjasivat terveysasioissa sekä lähialueen palveluissa. Asukkaita autettiin pääsemään myös sellaisen tahon luokse, jonka ajateltiin pystyvän auttamaan asukasta parhaiten hänen avuntarpeessaan. Kysymykset turvapaikkaprosessista, kuten maahan jäämisestä, turvapaikkahakemuksen käsittelyajoista ja etenemisestä sekä perheenyhdistämisistä tulivat myös ajankohtaisiksi. Näitä asioita selviteltiin asukkaille ja myös perheenyhdistämistä lähdettiin selvittämään, joissain tapauksissa perheenyhdistämisissä myös onnistuttiin. Näihin ja muihin asioihin liittyvien, asukkaiden hädän kuunteleminen ja asioiden selvittely nähtiin toivoa ja jaksamista antavina tekoina. Asukkaita pyrittiin informoimaan ja pitämään ajan tasalla välittämällä tietoa, vaikka haasteena pidettiin sitä, että asukkaita ei pystytty informoimaan turvapaikkaprosessista ja sen etenemisestä niin aikaisin kuin olisi ollut tarpeen.

8.3 Arkea hätämajoitusyksikössä

Kyl he sano et aika tylsää [arki Junnilassa], et ei oo mitään muuta tekemist ku kattoo telkkarii, kävellä ulkon ja polttaa tupakkaa.

Hätämajoitusyksikön toiminnan ensimmäiset viikot olivat kiireisiä, kun asukkaita informoitiin perusasioista, he tutustuivat ympäristöön ja ulkopuolisia työntekijöitä kävi hätämajoitusyksikössä jokaisena päivänä. Kuitenkin yllä mainittu lausahdus kuvastaa asukkaiden oloja paikalleen asettumisen ja vilkkaimman vaiheen päättymisen jälkeen. Hätämajoitusyksikkö sijaitsi Meri-Porissa, noin 30 kilometrin päässä Porin keskustasta ja seutu on suhteellisen rauhaisaa ja harvaan asuttua. Seurakuntien työntekijöiden seuraava työ hätämajoitusyksikössä olikin mielialan ylläpitämiseksi keksiä jotain vaihtelua asukkaiden arkeen. Erityisesti yksikössä

asuvista lapsista alkoi työntekijöiden mukaan jo huomata, että tekeminen loppuu kesken. Työn kerrottiin olevan pitkälti kanssaelämistä asukkaiden kanssa, mutta miten se käytännössä ilmeni?

Aikaisemmin mainittiin kohtaamiset esimerkiksi yhdessä ruokaillessa tai auttaessa niin sanottujen juoksevien asioiden kanssa, mutta haasteena olikin keksiä jotain tekemistä ja rutiinia arkeen. Yleinen aktivoiva työtoiminta, siivoaminen, oli asukkaiden yhteisvastuulla, mutta se ei yksin riittänyt arjen toiminnaksi. Seurakunnan työntekijät kertoivat haravoineensa yhdessä asukkaiden kanssa hätämajoitusyksikön pihaa ja asukkaiden innostuneen lähtemään mukaan kaikenlaiseen toimintaan, jota heille ehdotettiin. Alkuvaiheessa ei kuitenkaan tiedetty vielä mitä kaikkea toimintaa olisi haluttu järjestää. Täten sitä ei pystytty mahdollistamaan. Junnilan hätämajoitusyksikkö oli siitä harvinainen, että siellä majoittui pelkkiä perheitä (Satakunnan Kansa 27.9.2015), joten lapset olivat myös keskeinen kohderyhmä toiminnassa. Alusta alkaen työntekijät olivat leikkineet lasten kanssa ja viettäneet heidän kanssaan aikaa esimerkiksi suomi-arabia kuvakirjasta sanoja opetellen sekä äidin mallina olemalla erityisesti niille lapsille, jotka olivat saapuneet ilman äitiä. Lasten kanssa leikkimällä haluttiin tarjota heidän vanhemmilleen omaa, vapaata aikaa. Työkiireiden vuoksi tällaista toimintaa ei kuitenkaan pystytty säännöllisesti järjestämään, joten usein lasten tylsistyminen alkoi heijastua myös vanhempiin.

Kun lasten tylsistyminen huomattiin, päättivät eräät lasten ja nuorten parissa työskentelevät seurakunnan työntekijät järjestää heille tekemistä, jossa ei tarvittaisi yhteistä kieltä. Tästä alkoi vähän aikaa kestänyt maalaus- ja askartelutoiminta Junnilan hätämajoitusyksikössä. Kohderyhmänä olivat lapset, mutta myös muutamat aikuiset innostuivat ja tulivat toimintaan mukaan. Asukkaiden kanssa maalailtiin vesiväreillä, askarreltiin sekä väriteltiin paperimalleista eläimiä. Sen lisäksi, että nämä hetket olivat lapsille ja aikuisille mieluisaa tekemistä, joillekin ne olivat myös terapeutista ja auttoivat tekemään ”luopumistyötä” asukkaan omasta kotimaasta. Askartelujen ohessa vaihdettiin myös suomen- ja arabian kielen sanoja askarreltavista kasveista ja eläimistä. Satunnaisina kertoina erään paikallis-seurakunnan nuorisotyöntekijä, nuorisopastori sekä seurakuntanuoret kävivät

pelaamassa asukkaiden kanssa jalkapalloa, mutta tämän lisäksi muuta järjestettyä aktiviteettia ei seurakuntien puolesta ollut. Arjen aktiviteettien järjestäminen kuului enemmänkin vetovastuussa olevan Suomen Punaisen Ristin tehtäviin.

8.4 Hätmajoitusyksikön ulkopuolella järjestetty toiminta

Olojen vakauduttua ja arjen koittaessa Junnilassa huomattiin kuinka hiljaista ja yksitoikkoista asukkaiden elämä hätmajoitusyksikössä on. Kuten edellä on mainittu, järjestettyä aktiviteettia oli jonkin verran. Kuitenkaan sitä ei ollut säännöllisesti jokaiselle päivälle. Kun lasten tylsistyminen huomattiin, heräsi ajatus retkipäivän järjestämisestä. Seurakuntien työntekijät alkoivat yhdessä Junnilan hätmajoitusyksikön ohjaajien kanssa pohtimaan mahdollisuutta järjestää asukkaille retkipäivä hätmajoitusyksikön alueen ulkopuolelle. Retkipäivä onnistuttiin järjestämään ja ohjelmaan kuului linja-autokuljetus Porin keskustassa sijaitsevaan ostoskeskukseen, jossa lapset pääsivät seikkailupuistoon leikkimään ja samalla heidän vanhempansa sekä muut aikuiset asukkaat pääsivät kiertelemään ostoskeskukseen ja tutustumaan Porin keskustaan. Samalla retkellä asukkaille esiteltiin pintapuolisesti Porin kaupungin maisemia tarkoituksena näyttää asukkaille minkälaisessa kaupungissa he asuvat. Retkipäivä toteutettiin marraskuun 2015 alussa erään paikallisseurakunnan ja sen vapaaehtoisten voimin. Seurakunta mahdollisti retkipäivän tilaamalla linja-autokuljetukset sekä lapsille liput seikkailupuistoon.

Junnilan hätmajoitusyksikön asukkaille järjestettiin marraskuun loppupuolella toinen retkipäivä. Heitä kutsuttiin ja kuljetettiin seuraamaan Porin seurakuntakeskuksessa järjestettävää jouluvaellusta. Asukkaille järjestettiin kuljetus Junnilasta seurakuntakeskukseen sekä erikseen kaksi näytöstä, joista toinen tulkattiin arabiaksi ja toinen farsin kielelle. Kaupunkiin tutustumisen ja muihin maisemiin pääsemisen lisäksi heille haluttiin tuoda tutuksi länsimaista kulttuuria sekä sitä, mihin kristillinen usko perustuu. Asukkaita kutsuttiin myös jälkeensä mukaan eri tilaisuuksiin ja kuljetuksia pyrittiin järjestämään seurakunnan työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimesta. Joulun lähestyessä asukkailla heräsi kiinnostus tulevaa juh-

laa kohtaan ja he halusivat tietää, mikä joulun merkitys on. Tämän lisäksi tilaisuuksiin ja toimintaan kutsumisessa oli helpottamassa joulun ajan erilaisten tilaisuuksien suuri määrä. Edellä mainittujen kahden retken lisäksi seurakunnat eivät enää järjestäneet sen suurempia retkiä kaupunkiin, mutta jälkeinpäin pieni määrä asukkaita kuljetettiin vielä kerran Porin keskustaan asioimaan ja tutustumaan kaupunkiin. Kulttuurista ja uskonnosta kertomisen sekä kaupunkiin tutustuttamisen ja arjen vaihtelun lisäksi retkipäivien ja kaupunkiin kuljettamisen tarkoituksena oli näyttää asukkaille millaista arkinen elämä kaupungissa ja Suomessa on. Arkea haluttiin tuoda heille julki sen sijaan, että he olisivat kaikki päivät hätämajoituksessa keskenään. Integroitumista yhteiskuntaan pyrittiin näin helpottamaan ja asukkaita pyrittiin osallistamaan heti uudessa maassa. Tämä oli tärkeää, sillä Junnilan hätämajoitusyksikön sijainti oli niin etäällä asutuksesta, ettei siellä voinut integroitua muihin kuin kanssa-asukkaisiin. Arjen elämää esitellessä heräsi myös keskusteluja suomalaisesta kulttuurista ja tavoista, jotka ajoittain eroavat paljonkin islamilaisen kulttuurin tavoista. Tämä puolestaan johti siihen, että keskusteluja tuli käytyä myös eri sukupuolta olevien kanssa, ja näin asukkaat pääsivät heti integroitumaan siltä osin suomalaiseen kulttuuriin, jossa mies- ja naispuoliset henkilöt keskustelevat toistensa kanssa.

Integroivaa työtä on pyritty tekemään tuomalla hätämajoitusyksikköön myös seurakuntalaisia ja opiskelijoita. Hätämajoituksen alettua seurakunnat ottivat myös kirkon alan opiskelijoita ja seurakuntanuoria mukaan vierailemaan, keskustelemaan ja asukkaiden kanssa aikaa viettämään. Näin erityisesti nuoret asukkaat saivat tutustua saman ikäisiin suomalaisiin ja keskustella luonnollisemmin. Opiskelijoiden ja seurakuntanuorten mukaan tulon myötä myös lasten kanssa oli mahdollisuus leikkiä ja toimia enemmän.

8.5 Hengellisyys hätämajoitusyksikössä

*-- eiköhän se niin oo aika monessa lähetystyössä et ekaks huolehdi-
taan niistä perustarpeista ja sit voidaan sen kautta kun tää ihminen
kiinnostuu jostain muusta kuin että on nälkä ja että onkohan mun
läheisillä kaikki hyvi ja hei että mulla on vaatteet. Tulee luonnollisena,*

että hei miks sä autat mua. Eipä kai sillä että Raamatulla lyödään päähän oo ketään koskaan autettu oikeesti.

Niitä työntekijöitä ku siin oli mukana, orgaisoimassa ja auttamassa ni kyl he oli niinku kiitollisii ja arvosti. Koki ehkä sitä kautta että se meidän Jumala on se armollinen Jumala ja auttava Jumala et....koska se, että kyl siel sit niitä kohtaamisia tuli et he halus tietää et miksi. Miksi sun Jumala antaa auttaa meitä? Niin tota, et kyl se selkeesti niinku sitä kiinnostusta ja ajatusta tavallaan sillä tavalla luo sille että kun seurakunnan työntekijä on mukana ja auttaa kyselemättä ja kyseenalaistamatta tietyllä tavalla niin ihan varmasti se luo pohjaa sille evankeliumille.

Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän järjestämä retki jouluvaellukseen oli tuomassa asukkaille julki kulttuurin lisäksi evankeliumia, kristillisen kirkon keskeistä uskoa ja työntekijöiden kokemusten mukaan kahdenkeskisissä keskusteluissa ajoittain yleisesti keskusteltua hengellisistä asioista. Lisäksi seurakuntien toiminnasta ja järjestämisestä tilaisuuksista tuli keskusteltua asukkaiden kanssa. Hätämajoitusyksikössä työskennelleillä seurakuntien työntekijöillä oli kertomansa mukaan päällään joko virkavaatetus tai risti kaulasta, josta heidät saattoi tunnistaa kristityiksi. Junnilan hätämajoitusyksikön seinillä oli lisäksi ristejä, joten asukkaiden arveltiin tietävän, millaisessa paikassa olivat sekä mikä taho heitä auttoi. Diakoniatyössä hengellinen työ saatetaan mieltää ennen kaikkea tekojen kautta tapahtuvana evankeliumin välittämisenä ja sama todettiin turvapaikanhakijoiden parissa tehtävässä työssä. Seurakuntien työntekijöiden tekemän avustustyön, jossa ei kyseenalaistettu asukkaita, heidän uskontoaan tai uskoaan, nähtiin herättävän asukkaissa arvostusta seurakuntien työntekijöitä kohtaan. Samalla sen nähtiin myös luovan pohjaa evankeliumille. Asukkaat kysyivätkin, että miksi kristittyjen Jumala antaa auttaa heitä. Tämän kysymyksen pohjalta käytyjen keskustelujen myötä muodostui entistä vahvempi näkemys siitä, että asukkaat saivat tietää niiden kautta siitä, millainen kristinuskon Jumala on. Nämä asukkaiden kysymykset saivatkin aikaan antoisimmat keskustelut aloitteen tullessa heidän puoleltaan. Kun asukkaiden perustarpeista oli vastattu, seurasi pohdinta syvällisemmistä, jopa hengellisistä asioista.

8.6 Diakonian ilmeneminen Junnilan hätämajoitusyksikössä

Tutkimustulosten pohjalta on tulkittavissa, että Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien tekemästä työstä Junnilan hätämajoitusyksikössä voidaan havaita erilaisia diakonian ilmenemismuotoja. Edellä mainittujen aineellisen tukemisen, kohtaamisen ja keskustelujen, arjen työn hätämajoitusyksikössä, integroivan, hätämajoitusyksikön ulkopuolella järjestetyn toiminnan sekä hengellisen työn hätämajoitusyksikön asukkaiden parissa noustessa haastattelujen pohjalta keskeisiksi tutkimustuloksiksi, voidaan niiden luokitella edustavan erilaisia diakonian suuntauksia, joita luvussa neljä ja sen alaluvuissa on käsitelty.

Junnilan leirikeskuksen luovuttaminen hätämajoituskäyttöön sekä tilojen valmistaminen majoituskelpoisiksi, vaate- ja tavarakeräyksien asukkaiden hyväksi sekä yleisen elämän perustarpeista huolehtimisen tarkoituksena olivat keskeisiä aineellisen tukemisen muotoja. Aineellisen tukemisen lisäksi kohtaaminen ja keskustelut pyrkivät omalta osaltaan auttamaan hätämajoitusyksikön asukkaita häädässään. Sekä aineellinen tukeminen, että kohtaamiset ja keskustelut ovat keskeisiä karitatiivisen, lähimmäisen hätää lievittämään pyrkivää, diakonian toteutusmuotoja. Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien työssä Junnilan hätämajoitusyksikössä voidaan, haastatteluista saatujen tutkimustulosten perusteella, todeta harjoitetun sekä toteutuneen karitatiivista diakoniaa. Työn karitatiivisuus ilmeni jälkeempään arjen aktiviteettien sekä hätämajoitusyksikön ulkopuolelle suunnatun toiminnan järjestämisenä. Hätämajoitusyksikön sijainti harvaan asutulla ja syrjäisellä seudulla todettiin edesauttavan henkisen kuorman kasvua. Samalla virikkeiden ja aktiviteettien vähäisyyden kerrottiin alkaneen näkyä asukkaiden tylsistymisenä ja passivoitumisena. Tämän nähtiin vaikuttavan kielteisesti asukkaiden mielialaan ja arjen sujuvuuteen. Haastattelujen pohjalta nousi esiin huoli lapsiperheiden vanhempien jaksamisesta, ja heidän jaksamistaan pyrittiin edesauttamaan järjestämällä lapsille toimintaa.

Kielimuurin todettiin olevan suuri, asukkaiden parissa työskentelyä hankaloittanut tekijä. Siitä huolimatta hätämajoitusyksikön asukkaiden kanssa keskusteltiin vähäisellä yhteisellä kielitaidolla, sekä elekieltä ja erilaisia älypuhelimissa olevia

kääntäjäsovelluksia hyödyntäen. Keskusteluissa sekä kohtaamisissa käsiteltiin ajoittain henkilökohtaisia ja haastavia asioita, joihin asukkaat kaipasivat tukea ja ohjausta sekä jonkun, joka kuuntelisi heitä. Läsnä oleminen ja asukkaiden hädän kuuleminen sai aikaan luottamusta seurakuntien työntekijöiden ja asukkaiden välille mahdollistaen syvällisemmät keskustelut kielitaidon rajoissa. Työntekijöiden haastatteluissa yhteneväinen tutkimustulos oli hätämajoitusyksikössä käydyt keskustelut asukkaiden kanssa. Keskustelujen anti nähtiin ajoittain keskustelukumppania helpottavana asiana ja tuen tarjoaminen vaikutti auttavan jaksamaan arjessa. Vaikka Junnilan hätämajoitusyksikössä hengellisistä asioista keskusteleminen olikin erilaista ylläpitävän tahon suhtautumisen ja asukkaiden toisenlaisen uskonnollisen vakaumuksen vuoksi, kohtaaminen ja keskustelut ilmensivät omalta osaltaan karitatiivisen diakonian lisäksi myös diakonian pastoraalista luonnetta seurakuntien työssä Junnilan hätämajoitusyksikössä.

Diakonian hengellinen puoli jakoi haastateltavien mielipiteitä, osa piti sitä keskeisenä osana työtä turvapaikanhakijoiden parissa, osa suhtautui siihen tärkeänä, mutta myöhemmässä vaiheessa hyödynnettävänä elementtinä työssä. Kuten aikaisemmin on todettu, hätämajoitusyksikön ilmapiiri ja järjestyssäännöt asettivat rajat hengelliselle työlle. Hengellinen, evankeloiva työ oli omalta osaltaan myös integroivaa työtä. Hätämajoitusyksikön asukkaille järjestetty retki jouluvaellukseen, seurakuntien tilaisuuksista mainostaminen ja niihin kutsuminen sekä keskustelu hengellisistä asioista olivat missionaarisen diakonian ilmenemismuotoja Junnilan hätämajoitusyksikössä, vaikkakin haastateltavat näkivät kaiken Junnilan hätämajoitusyksikössä tehdyn työn evankeloivana tai ainakin luovan sille pohjaa.

9 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyötä varten toteutetut haastattelut suoritettiin ajankohtana, jolloin Junnilan hätmajoituksen päättymisestä oli kulunut kaksi kuukautta, myöhäisimmät haastattelut olivat kaksi ja puoli kuukautta hätmajoituksen päättymisen jälkeen. Hätmajoitusyksikön ja siellä työskentelyn päättymisestä oli ehtinyt kulua jonkin aikaa, mutta sekä työ että hätmajoituksen vaiheet vaikuttivat olevan haastateltavilla vielä hyvin muistissa. Haastateltavat olivat jokainen myös olleet useampana kertana Junnilan hätmajoitusyksikössä työskentelemässä päivystäjinä. Mahdollisesti pieni väli hätmajoitusyksikön päättymisen ja haastatteluiden välillä oli omalta osaltaan myös jäsentämässä ajatuksia siirryttäessä uuteen vaiheeseen, vastaanottokeskuksessa työskentelyyn. Samalla vastuun osittain siirryttyä toiselle evankelis-luterilaiselle seurakunnalle, jonka alueella vastaanottokeskus sijaitsee. Haastattelun koskiessa päättynyttä ajanjaksoa, tuntui se vaikuttaneen positiivisella tavalla myös vastauksien sisällön laajuuteen sekä monipuolisuuteen. Ajanjakso oli hiljattain päättynyt, joten siitä pystyttiin kertomaan kattaen koko toiminta-aika.

Luotettavuutta olivat lisäämässä haastateltavien henkilöiden ja haastattelijan aikaisemmat kohtaamiset Junnilan hätmajoitusyksikössä. Olin itse työskentelemässä kyseisessä hätmajoitusyksikössä, mikä on mahdollistanut täsmentävien esittämisen haastateltaville. Näin on pystytty hieman tarkemmin tarttumaan Junnilan hätmajoitusyksikössä tehdyn työn sisältöön ja saatu vastauksia kysymyksiin, joita siitä on herännyt ja joita teemahaastattelurungon (Liite 2) mukaisesti on kysytty. Haastateltavista kaksi olivat haastatteluhetkellä haastattelijalle tuntemattomia henkilöitä. Kolmen entuudestaan tutun ja kahden entuudestaan tuntemattoman haastateltavan kokonaisuus vaikutti toimivan hyvin: kolmen tuttavan haastattelu toi mukanaan myös syvällisempiä keskusteluja, jotka olivat haastattelujen kokonaisuuden kannalta hyvä asia. Kaksi entuudestaan tuntematonta työntekijää toivat haastatteluissa puolestaan esille toisenlaisia, täydentäviä asioita, kun eivät tunteneet haastattelijaa ennalta. Luotettavuutta voidaan kuitenkin pohtia haastatteluvastauksien kuvastaessa viiden työntekijän näkemystä asiaan. Kuitenkin haastateltavat viisi henkilöä ovat kuvanneet Junnilan hätmajoitusyksikössä

työskentelyn sisältöä ja työmuotoja niiltä osin, kun niitä oli käytössä. Tiedossa ei myöskään ollut, kahta henkilöä lukuun ottamatta, muita työntekijöitä, jotka osaisivat Junnilan hätämajoitusyksikössä työskentelystä tarkemmin kertoa. Heitä ei kuitenkaan tavoitettu työstä kertomaan ja antamaan haastattelua, joten päädyttiin hyödyntämään tietona viiden asiasta tietävien työntekijöiden haastatteluja. Haastattelujen luotettavuutta olisi kuitenkin voinut lisätä eri seurakuntien keskinäinen tiedonkulku tapahtumista ja työstä Junnilassa, osalle haastateltavista tietämys työstä oli osittaista. Tässä kohtaa myös haastattelijan syvempi ennakkoon perehtyminen sekä tutustuminen seurakuntien toimintaan Junnilassa olisi ollut muutamaa haastattelutilannetta helpottava tekijä Olipa kyseessä haastattelija tai haastateltava, opinnäytetyö tuloksineen on tuomassa lisätietoa seurakunnillekin, joskin jälkikäteen.

Tutkimustuloksen luotettavuutta pohtiessa voidaan todeta, että haastateltavien näkemykset työstä heijastavat omalta osaltaan myös eri vaiheessa työuraa olevien työntekijöiden näkemyksiä. Kaikilla haastateltavilla henkilöillä on vähintään kahden vuoden kokemus työskentelystä seurakunnassa, pisimpään työskennelleillä työkokemusta on lähemmäs kolmekymmentä vuotta. Tutkimustulos on siis saatu monipuolisesti henkilöiltä, jotka ovat olleet Suomen evankelis-luterilaisen kirkon palveluksessa sekä vähemmän että pidemmän aikaa. Olipa työkokemusta vähemmän tai enemmän, tämä tilanne, hätämajoitusyksikössä työskenteleminen, oli kaikille uusi.

Haaste opinnäytetyön reliabiliteettia pohdittaessa on ollut se, että Porissa, sen seudulla tai yleisesti Suomessa evankelis-luterilaisen kirkon hätämajoitusyksikötyöskentelystä ei ole samalla tavalla raportoitu. Hätämajoitusyksiköitä on ollut useita ja ”Seurakunnat turvapaikkatoimijoina” -projektin pohjalta on tehty muitakin opinnäytetöitä (Salo 2016, Klemetilä 2016), mutta tämän opinnäytetyön kirjoittamisajankohtaan mennessä (helmikuu 2017) ei ole löytynyt toista opinnäytetyötä tai tutkimusta, joka selvittäisi evankelis-luterilaisen seurakunnan työmuotoja ja -tapoja turvapaikanhakijoiden hätämajoitusyksikössä. Tästä syystä opinnäytetyön tuloksia ei olla suoraan voitu olla vertaamassa muihin, vastaaviin tutkimustuloksiin, totuudenmukaisemman kokonaiskuvan aikaansaamiseksi.

Opinnäytetyön eettisyyttä mietittäessä haastattelutilanteissa on pyritty jo ennakoon luomaan kunnioittava ilmapiiri yhteydenottojen (Liite 1; Liite 3) myötä. Seurakuntien esimiehille, kirkkoherroille tai muulle lähiesimiehelle, on lähetetty tutkimuslupahakemus Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ”Hyvä tieteellinen käytäntö” -ohjeiden mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Mikäli tutkimuslupa on myönnetty ja mikäli haastattelevaksi pyydetty henkilö on suostunut haastateltavaksi, on häntä informoitu tarkemmin projektista ja kysymyksistä lähettämällä heille saatekirjeet ennakoon, hyvien tutkimuskäytänteiden mukaisesti. (vrt. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 26–27). Kunnioittava kohtelu on huomioitu myös toteuttamalla haastattelut yksilöhaastatteluina työntekijöiden omissa työtiloissa. Tämän, tutun ja turvallisen ympäristön, on ajateltu vaikuttavan myönteisesti haastattelujen luonteeseen ja ulosantiin. Nämä haastattelut on säilytetty turvallisesti äänitteinä, joiden ottamiseen annettiin lupa. Opinnäytetyön valmistuessa nämä äänitteet ja muu materiaali hävitetään niin, että tietosuoja säilyy eivätkä tiedostot ja paperit leviä eteenpäin niin kuin eivät levinneet koko opinnäytetyöprosessin aikana. Täten voidaan myös varmistaa haastateltavien hyvä kohtelu ja kunnioitus opinnäytetyöprosessin päätyttyä (vrt. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 27).

Eettisesti kaikki toimintatavat eivät kuitenkaan ole olleet onnistuneita. Henkilökohtaisesti oma raportointi yhteistyössä olevan Porin yhteisten seurakuntapalveluiden kanssa on ollut vähäistä, koska haastattelut on haluttu analysoida rauhassa ja kirjoittaa tutkimus valmiiksi ennen kuin niiden anti on jaettu yhteistyökumppanille. Tiedotus omalta osaltani on ollut tutkimustuloksen keräämisen jälkeen heikkoa, mutta sitä pyrittiin parantamaan opinnäytetyöprosessin loppupuolella ja virheistä olen ottanut opiksi. Tutkimusten analysoinnin ja puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen opinnäytetyö annettiin yhteistyökumppanille luettavaksi ja tarkasteltavaksi.

10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lähteä selvittämään, mitä Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työ Junnilan hätmajoitusyksikössä on pitänyt sisällään. Työntekijöiden haastattelujen pohjalta Junnilan hätmajoitusyksikön kahden kuukauden toiminta-aikana keskeisiksi työmuodoiksi nousivat turvapaikanhakijoiden aineellinen tukeminen, heidän kohtaamisensa hätmajoitusyksikössä ja keskustelu heidän kanssaan heidän elämäntilanteestaan, virikkeellisen, mieluisan toiminnan järjestäminen hätmajoitusyksikössä, Suomeen ja Poriin integroiva työ sekä hengellinen työ.

10.1 Seurakuntien työ Junnilassa

Kaikilla seurakunnan työntekijöillä ei ollut mahdollista järjestää aikataulujaan uudelleen Junnilan hätmajoitusyksikön toiminnan alettua. Kuitenkin lyhyessä ajassa saatiin aikaan luvussa tuki- ja työmuotoja, joista on mainittu tarkemmin luvussa kahdeksan. Haastatteluissa usein mainittu kielimuuri ei ilmeisesti ole ollut estämässä työmuotojen, kuten keskustelujen ja henkisen tukemisen sekä kohtaamisten, toteuttamista tai toimivuutta, joskin se on luonut toiminnalle tiettyjä rajoja. Kielimuurin ohella seurakuntien työ Junnilan hätmajoitusyksikössä vaikuttaa sopeutuneen muihinkin haasteisiin, joita ympäristö, rajallinen aika ja työn kohderyhmä ovat tuoneet mukanaan. Työ Junnilassa on sisältänyt hengellisiä elementtejä huolimatta siitä, että hätmajoituksesta vastaavan tahon suhtautuminen uskontoon on ollut neutraali ja että hätmajoitusyksikön asukkaat ovat pääosin vieraan kulttuurin ja uskonnon edustajia. Tähän peilaten voidaan nähdä Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien pysyneen myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuksessa julistaa evankeliumia myös tämän työn myötä, ainakin tiettyjen työntekijöiden haastattelujen perusteella. Huomioitavaa on myös hengellinen työskentely ja sen onnistuminen, vaikka sen tekeminen hätmajoitusyksikössä jakoi mielipiteitä haastateltavien kesken.

Työskentelyn aloittaminen Junnilan hätämajoitusyksikössä vaati alkaakseen tilojen myöntämisen hätämajoituskäyttöön sekä niiden valmistelun ja taloudellisen tukemisen ensimmäisinä päivinä ennen kuin vastuu siirtyi Suomen Punaiselle Ristille. Hätämajoitustoiminnan alku vuoden 2015 lopulla on ollut myös aikaa, jolloin seurakuntien toimintaa edesauttavat taloudelliset vuosibudjetoinnit ovat olleet jo pitkän aikaa ennakkoon määriteltyjä. Ylimääräistä taloudellista liikkumavaraa ei ole ollut paljoa, mikä on osittain ollut vaikuttamassa myös seurakunnan työhön Junnilan hätämajoitusyksikössä sekä toimintatapoihin. Vaikuttaa siltä, että seurakunnat ovat tästä huolimatta löytäneet tapansa olla tukemassa turvapaikanhakijoita aineellisesti vaate- ja tavarakeräyksien sekä lahjoitusten myötä. Samalla evankelis-luterilaiset seurakunnat Porissa näyttävät osoittaneen kykynsä reagoida äkilliseen, ajankohtaiseen kriisitilanteeseen luovilla tavoilla.

Muita haastatteluista nousseita hätämajoitusyksikössä työskentelyyn ja työmuotojen vaikuttavuuteen sekä toteuttamiseen vaikuttavia asioita ovat olleet hätämajoitusyksikön etäisyys Porin kaupungin keskustasta sekä rajallinen määrä työntunteeja, joita hätämajoitusyksikössä työskentelyyn on voitu käyttää. Tutkimustulosten perusteella Junnilan hätämajoitusyksikön asukkaita on Junnilan ja Porin keskustan välisestä matkasta huolimatta pystytty tukemaan integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja heidän uuteen asuinpaikkaan, joskin pitkä välimatka on osaltaan vaikuttanut tutustumiskäyntien järjestämiseen. Useimmat Junnilan hätämajoitusyksikössä työskennelleet seurakuntien työntekijät työskentelivät hätämajoitusyksikössä muun työnsä ohella, joten työtä on myös täytynyt ennakkoon suhteuttaa käytettävissä oleviin työtunteihin. Tämä on saattanut olla vaikuttamassa myös tiettyjen työmuotojen, kuten arjen toiminnan järjestämisen, niukkuuteen.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että tulokset eli haastatteluiden vastaukset kuvaavat Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien näkökulmaa. Seurakuntien tekemästä työstä turvapaikanhakijoiden parissa hätämajoitusyksikössä ovat luotettavimpia kertomaan niiden työntekijät, mutta on tiedostettava heidän vastauksiensa olevan vain yksi näkökulma. Hätämajoitusyksikön asukkaiden ja ylläpitäjätahon, Suomen Punaisen

Ristin, työntekijöiden näkemys työstä saattaa olla erilainen. Jatkoa ajatellen opinäytetyötä täydentävänä tietona voitaisiin tutkia millaisena asukkaat ja Suomen Punaisen Ristin työntekijät näkivät Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työn Junnilassa.

10.2 Porilaisten seurakuntien tekemä työ ja yleiset suositukset

Suomen evankelis-luterilainen kirkon verkkopalvelussa (Sakasti) on laadittu yleisiä neuvoja ja vinkkejä seurakunnille toimintaan turvapaikanhakijoiden saapussa sekä heidän parissa tehtävään työhön. Oulun hiippakunnan laatimaa mallia on suositeltu käytettäväksi laajemmin, myös muissa hiippakunnissa ja tämä malli löytyy myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkopalvelu Sakastista. Mallia on myös esitelty ja käsitelty tarkemmin luvussa 6.2. Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien työn etenemistä ja järjestelmällisyyttä voidaan tutkia myös vertaamalla sitä yleiseen, Oulun hiippakunnan laatimaan, malliin.

Ensimmäiseen, välittömän hätäavun vaiheeseen, Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä vastasi tarjoamalla Junnilan leirikeskukseen tilansa turvapaikanhakijoiden hätmajoituskäyttöön. Tilojen tarjoamisen myötä niiden valmistelut majoituskäyttöön, perustarpeista, kuten ruokahuolto, huolehtiminen sekä päivystäminen turvapaikanhakijoiden saapuessa sekä hätmajoitusyksikön toiminnan alettua olivat toimenpiteitä, jotka voidaan luokitella kuuluvan välittömän hätäavun tarjoamiseen kuuluviksi. Kun hätmajoitusyksikön alkamisesta saatiin tieto, järjestettiin myös vaate- ja tavarakeräyksiä. Näistä keräyksistä saadut tavara- ja vaatelahjoitukset vastikään Suomeen saapuneille turvapaikanhakijoille olivat tarkoitettu myös vastaamaan välitöntä hätäapua. Päivystyksen myötä kohtaamiset ja keskustelut tulivat myös keskeiseksi osaksi arkea jo hätmajoituksessa työskentelyn alusta, välittömästä avun antamisesta, alkaen.

Välittömän avun jälkeen on Oulun hiippakunnan mallin mukaisesti luvassa kunnouttava vaihe (Oulun hiippakunta i.a). Edellä mainittujen, seurakuntien keskeisenä työmuotona ilmenneet, kohtaamisten ja keskustelujen esimerkiksi yhteisten

ruokailujen muodossa, tarkoituksena nähtiin tutustua asukkaisiin ja omalta osaltaan olla edistämässä arjen sujuvuutta hätämajoitusyksikössä. Kuntouttavaa työtettä voidaan nähdä edustaneen asukkaiden elämäntilanteen äärelle pysähtyminen, kuunteleminen sekä yleinen apuna ja tukena oleminen. Kuntouttavaa vaihetta edistäviä työmuotoja olivat myös erilainen virikkeellinen toiminta, kuten maalaus- ja askartelutoiminta, joka antoi asukkaille myös mahdollisuuden työstää suruaan ja niin sanottua luopumistyötään. Samalla myös aktiivisuutta ja toimintakykyä pyrittiin pitämään yllä leikkien lasten kanssa ja järjestämällä asukkaille fyysisistä aktiviteettia.

Hätämajoitusyksikön rajallinen toiminta oli osaltaan vaikeuttamassa viimeisen, kotouttamista tukemaan pyrkivän, vaiheen toteuttamista. Seurakuntien järjestämät retket Porin keskustaan, tarkoituksena tutustuttaa asukkaita kaupunkiin sekä järjestetyt retket jouluvaellukseen seurakuntakeskukseen olivat niiden panos integroivaan työhön. Jouluvaelluksen lisäksi asukkaita kutsuttiin myös muihin seurakuntien tilaisuuksiin, jotta kulttuuriin ja uskontoon integroitumista voitaisiin tukea. Retkien ohessa ja asukkaiden itsenäisesti vieraillessa kaupungilla sekä tutustuessa suomalaiseen kulttuuriin heräsi kuitenkin myös tarvetta keskusteluille, joissa asukkaille selitettiin suomalaista elämäntapaa ja yhteiskunnan normeja. Samalla pienimuotoinen ohjaustyö, lomakkeiden täyttämisen avustaminen olivat seurakuntien työmuotoja, jotka olivat tukemassa asukkaita kotoutumaan Suomeen.

Oulun hiippakunnan perusinfossa seurakunnille mainitaan tukemismuotoina erikseen materiaallinen- ja taloudellinen avustaminen, virikkeellinen ja henkinen tukeminen sekä yleiseen ilmapiiriin vaikuttaminen ja turvapaikanhakijatilanteeseen liittyvät keskustelutilaisuudet (Oulun hiippakunta i.a, 1–3). Seurakuntien edustajien haastatteluista saatujen tulosten perusteella Porin evankelis-luterilaiset seurakunnat tarjosivat materiaalista avustamista sekä virikkeellistä ja henkistä tukea. Suoraa taloudellista avustamista, kuten ylimääräisen kolehdin keräämistä, ei haastatteluissa mainittu toteutettaneen. Yleiseen, turvapaikanhakijoita ja yleisesti tilannetta koskevaan, ilmapiiriin vaikuttamiseksi Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä järjesti erään paikallisseurakuntansa kirkossa tiloissa keskustelutilaisuuden (Satakunnan Kansa 13.9.2015, 29).

10.3 Diakonian toteutuminen Junnilassa tehdyssä työssä

Toinen tutkimusongelma, johon opinnäytetyössä lähdettiin hakemaan vastausta, oli selvittää, miten diakonia on toteutunut Junnilan hätämajoitusyksikössä työskenneltäessä. Tutkimustulosten perusteella diakonia on ilmennyt Junnilan hätämajoitusyksikössä työskenneltäessä kolmessa eri muodossa: karitatiivisena-, pastoraalisena- ja missionaarisenä diakoniana. Nämä eri diakonian muodot ovat olleet havaittavissa hätämajoitusyksikössä tehdyn työn pohjalta, siitä analysoimalla. Syvällisemmän, enemmän näihin muotoihin keskittyvän haastattelun avulla olisi mahdollisesti ollut löydettävissä myös muita diakonian muotoja, joita evankelis-luterilaisten seurakuntien työ Junnilan hätämajoitusyksikössä piti sisälleen.

Karitatiivinen diakonia on yksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon näkyvimmistä ja tunnetuimmista työmuodoista. Usein se ilmenee taloudellisena ja aineellisenä avustamisena. Yleisimpiä aineellisen avustamisen muotoja ovat harkinnanvarainen osto-osoitusten myöntäminen, ruuan jakaminen, ruokailujen järjestäminen ja laskuissa avustaminen (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 72–80). Turvapaikanhakijoiden saavuttua Junnilan hätämajoitusyksikköön ei heillä luonnollisesti ollut tietoa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon diakoniatyöstä ja sen mahdollisuuksista. Tällä kertaa seurakunnan puolelta reagoitiin ajankohtaiseen ja yhteiskunnalliseen asiaan ilman, että asiakkaat itse olisivat kääntyneet avuntarpeessaan seurakunnan puoleen. Samalla karitatiivista diakoniaa toteuttivat osaltaan myös pastoraalinen- ja missionaarinen diakonia.

Diakoniatyölle ominaista on, että työssä ihminen kohdataan kokonaisvaltaisesti. Siinä päästään kenties paremmin lähelle ihmistä kuin muissa kirkon työmuodoissa. Tähän syynä on se, että diakoniatyö keskittyy pitkälti ihmisen arkiseen elämään sellaisena kuin se on. Junnilassa Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien työntekijät työskentelivät vapaaehtoisina sen mukaan kuin he muilta työkiireiltään ehtivät. Hätämajoituksen alkaessa seurakuntien työntekijöitä oli paikalla useita, asukkaiden totuttua arkeen seurakunnan työntekijöiden määrä väheni hieman käyntien ja vapaaehtoistyön pysyessä säännöllisinä. Näiden myötä on Junnilassa toteutunut myös keskeiset osat diakoniaa,

henkiseen ja hengelliseen puoleen keskittyvät missionaarinen ja pastoraalinen diakonia, jotka vaikuttavat olevan toimivia myös seurakuntien turvapaikanhakijoiden parissa tekemässä työssä. Samalla näiden diakonian muotojen julki tuleminen Junnilan hätämajoitusyksikössä tehtävässä työssä herätti ehdottamaan tutkimusta siitä, mitä diakonian muotoja turvapaikanhakijatyössä yleisesti ilmenee muiden seurakuntien tekemässä työssä kyseisen kohderyhmän parissa.

10.4 Ehdotuksia jatkotutkimuksista

Tämän opinnäytetyön keskittyttyä tutkimaan Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän ja sen paikallisseurakuntien Junnilan hätämajoitusyksikössä tehtyä työtä olisi seuraava askel tutkia seurakuntien Porin vastaanottokeskuksessa ja sen asukkaiden parissa tehtävää työtä. Vastaanottokeskus on kirjoittamishetkellä, helmikuussa 2017, ollut toiminnassa runsaan vuoden ajan, ja aluksi suurin osa Junnilan hätämajoitusyksikön asukkaista siirtyi asumaan sinne. Vastaanottokeskus sijaitsee erään paikallisseurakunnan alueella, joten työ saattaa olla kyseisen seurakunnan sekä yhteisen seurakuntatyön tekemää. Vaikka työstä Porin vastaanottokeskuksessa ei ole olemassa tutkimusta, on tämä opinnäytetyö osaltaan tuonut julki sitä, kuinka Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä ja sen paikallisseurakunnat ovat reagoineet viime vuosina ajankohtaiseksi tulleeseen turvapaikanhakijatilanteeseen toiminta-alueillaan. Toimintatapoja ja työmuotoja on tuotu työntekijöiden kertomina ilmi ja näitä tietoja voivat hyödyntää jatkossa Porin lisäksi muutkin evankelis-luterilaiset seurakunnat, kristilliset yhteisöt sekä yleisesti turvapaikkatyötä tekevät tahot. Samalla tämä antaa Porin evankelis-luterilaiselle seurakuntayhtymälle ja sen paikallisseurakunnille mahdollisuuden työtapojensa tutkiskeluun sekä niiden kehittämiseen tarpeen tullen. Lisäksi opinnäytetyön myötä tiedostetaan menetelmät, joita voidaan hyödyntää vastaavan työskentelyn tullessa uudelleen ajankohtaiseksi. Näiden työtapojen julki tuomisen myötä Porin evankelis-luterilaisten seurakuntien toiminta ja auttamismahdollisuudet tulevat myös tunnetummiksi, mikäli näistä mahdollisuuksista ja toiminnasta ei ole aikaisemmin ollut tietoa.

LÄHTEET

- Ahonen, Risto 2002. Diakonia ja kirkon virka. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 71–86.
- Askola, Irja 2002. Kansainvälinen vastuu. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 157–170.
- Gothóni, Raili & Helosvuori, Riitta 2012. Kansainvälinen diakonia. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska Kantakaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet. Helsinki: Kirjapaja, 151–164.
- Hakala, Pirjo 2002. Ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 233–266.
- Hammarberg, Ville 2015. Karjalanpiirakat odottavat Junnilassa tulijoita. Satakunnan Kansa 26.9.2015, 4–5.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö. Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko ; Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Infopankki -verkkosivut i.a. Muutto Suomeen. Pikaoppaat Suomeen muuttajalle. Turvapaikanhakija. Viitattu 19.9.2016.
<http://www.infopankki.fi/fi/muutto-suomeen/olen-/turvapaikanhakija>
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 192–232.
- Jokinen, Reetta; Miettinen, Janissa & Mikkonen, Marko 2013. Monikulttuurinen ohjaus turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa – työskenteleä välitilassa. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 174–190.

- Kirkkohallitus 2010. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian peruslinja vuoteen 2015. Viitattu 30.10.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3213A7BD6C653C4EC2257F0E0031F644/\\$FILE/Kirkon_lahetystyon_ja_kv-diakoniam_peruslinja.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/3213A7BD6C653C4EC2257F0E0031F644/$FILE/Kirkon_lahetystyon_ja_kv-diakoniam_peruslinja.pdf)
- Kirkkohallitus 2015. Miten tuen turvapaikanhakijaa. Viitattu 30.10.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/96C6EB374B46E584C2257ED1002F3FA4/\\$FILE/Miten%20tuen%20turvapaikanhakijaa.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/96C6EB374B46E584C2257ED1002F3FA4/$FILE/Miten%20tuen%20turvapaikanhakijaa.pdf)
- Kirkkojärjestys 1055/1993 luku 4, 3.§. Viitattu 11.10.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/AD755DCAA5C18A08C2257D74002D1F8C/\\$FILE/Kirkkoj%20j%20rjestys-sakastin%20kirkkoj%20rjestyssivulle.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/AD755DCAA5C18A08C2257D74002D1F8C/$FILE/Kirkkoj%20j%20rjestys-sakastin%20kirkkoj%20rjestyssivulle.pdf)
- Kirkkolaki 1054/1993 luku 1, 2.§. Viitattu 11.10.2016. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/64638220F47B8E0EC2257D74002C7A75/\\$FILE/Kirkkolaki-sakastin%20kirkkolakisivulle.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/64638220F47B8E0EC2257D74002C7A75/$FILE/Kirkkolaki-sakastin%20kirkkolakisivulle.pdf)
- Kirkko Porissa i.a. Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän verkkosivut. Seurakunnat. Viitattu 7.2.2017.
<http://www.kirkkoporissa.fi/>
- Kirkko Porissa. Porin evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymän verkkosivut i.a.b. Yhteinen seurakuntatyö. Viitattu 7.2.2017.
<http://www.kirkkoporissa.fi/yhteystiedot/yhteinen-seurakuntatyo/seurakuntapalvelut>
- Kirkkoturvakäytäntö seurakunnissa 2015. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja Viitattu 6.9.2016. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/21297824E22C9061C22577580028EA55/\\$FILE/Kirkkoturvak%20seurakunnissa%202015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/21297824E22C9061C22577580028EA55/$FILE/Kirkkoturvak%20seurakunnissa%202015.pdf)
- Kirkon lähetystyön neuvottelukunnan mietintö 2004. Viitattu 30.10.2016.
[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/082deda6d7238210c225730700357032/2bc8eb777c7b1c87c2257e2e0012d392/\\$FILE/Lahetystyonmietinto.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/082deda6d7238210c225730700357032/2bc8eb777c7b1c87c2257e2e0012d392/$FILE/Lahetystyonmietinto.pdf)
- Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 2016. Erilaistuva kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Katsaus kirkon työhön. Viitattu 18.12.2016

[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/416EE25E3ADC625DC2258050003B8558/\\$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_I%20osa_Erilais_tuva%20kirkko_netti.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/416EE25E3ADC625DC2258050003B8558/$FILE/Kirkon%20nelivuotiskertomus_I%20osa_Erilais_tuva%20kirkko_netti.pdf)

Kirkon tutkimuskeskus i.a. Katsaukset. 2016. Seurakuntien apu turvapaikanhakijoille. Viitattu 10.3.2017. <https://www.kirkontutkimuskeskus.fi/viz?id=15>

Klemettilä, Tiia 2016. Perhelähtöinen työote kirkon turvapaikkatoiminnassa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.12.2016. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116692/klemettila_tiia_oulu.pdf?sequence=1

Kuitunen, Heini Amiina 2015. Voiko maahanmuuttaja olla osallinen yhteisöisissä? Teoksessa Jorma Kuitunen (toim.) Kuin kotonaan Suomessa. Avaimia maahanmuuttajatyöhön. Helsinki: Aikamedia, 97–104.

Kuusmäki, Kalle 2012. Diakonia kirkon perustehtävänä. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska Kantakaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet. Helsinki: Kirjapaja, 11-48

Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 746/2011, 13.§. Viitattu 7.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>

Liu, Leevi 2015. Mitä seurakunta voi antaa maahanmuuttajalle? Teoksessa Outi Mannila & Jorma Kuitunen Kuin kotonaan Suomessa – Avaimia maahanmuuttajatyöhön. Helsinki: Aikamedia, 75–76.

Maahanmuuttoviraston verkkosivut 19.5.2016. Näin palvelemme. Käsittelyajat. Kansainvälinen suojelu. Viitattu 7.9.2016. http://www.migri.fi/nain_palvelemme/kasittelyajat/kasittelyajat_-_kansainvalinen_suojelu/1/0/turvapaikkahakemuksen_kasittely_aika_arvioidaan_puhuttelussa_54130

Matikainen, Asta 2015. Junnila avasi ovensa tulla. Satakunnan kansa 27.9.2015, 4–5.

MTV uutisten verkkosivut 30.8.2016. Videografiikka: Vuosi pakolaiskriisin kärjistyisestä- näin asiat etenivät. Viitattu 18.12.2016.

<http://m.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vuosi-pakolaiskriisin-karjistymisesta-nain-asiat-etenivat/6051688>

- Myllynen, Katja 2015. Kuinka kohdata eri taustoista tulevia maahanmuuttajia? Turvapaikanhakijat. Teoksessa Outi Mannila & Jorma Kuitunen Kuin kotonaan Suomessa – Avaimia maahanmuuttajatyöhön Helsinki: Aikamedia, 29–31.
- Oulun hiippakunta i.a. Perusinfo Oulun hiippakunnan seurakunnille turvapaikanhakijoiden tukemisesta. Viitattu 30.10.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/5F5B8E17255D9C45C2257EC40041CF8A/\\$FILE/Perusinfo%20seurakunnille%20%20turvapaikan%20hakijoiden%20tukemiseksi.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/5F5B8E17255D9C45C2257EC40041CF8A/$FILE/Perusinfo%20seurakunnille%20%20turvapaikan%20hakijoiden%20tukemiseksi.pdf)
- Puuska, Karolina 2012. Diakoniatyö ryhmissä ja lähiyhteisöissä. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska Kantakaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet. Helsinki: Kirjapaja, 111–150.
- Porin kaupungin verkkosivut i.a. Sosiaali ja terveys. Maahanmuuttajat. Turvapaikanhakijatilanteen pikatietopankki. Viitattu 12.1.2017.
<https://www.pori.fi/perusturva/maahanmuuttajat/turvapaikanhakijatilanteenpikatietopankki.html>
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Rättyä, Lea 2012. Diakoniatyö yksilöiden ja perheiden parissa. Teoksessa Raili Gothóni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki & Karoliina Puuska Kantakaa toistenne kuormia – Diakoniatyön perusteet. Helsinki: Kirjapaja, 80–110.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Sisällönanalyysi. Viitattu 26.5.2016
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html
- Salo, Inka 2016. Seurakunta kulttuurienvälisen kohtaamisen mahdollistajana. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.12.2016.

- https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117769/Salo_Inka_HELSINKI.pdf?sequence=1
- Satakunnan Kansa 13.9.2015. Mainos, Porin evankelis-luterilainen seurakuntayhtymä. Enemmän, 29.
- Satakunnan Kansa 17.9.2015, 13. Junnila tarvittaessa hätmajoitukseen.
- Siirto, Ulla & Laihia, Marja-Liisa 2016. Turvapaikanhakijoiden vastaanotto – toteutuvatko ihmisoikeudet? Teoksessa Raili Gothóni & Ulla Siirto Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus, 113–136.
- Sisäministeriön verkkosivut 17.9.2015. Ajankohtaista. Uutiset. Valtioneuvosto päätti järjestelykeskuksen perustamisesta. Viitattu 18.12.2016.
http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/valtioneuvosto_paatti_jarjestelykeskuksen_perustamisesta_62339
- Sisäministeriön verkkosivut i.a.b. Maahanmuutto. Turvapaikanhakijat. Usein kysytyt kysymykset. Tilanne Suomessa. Viitattu 18.12.2016.
http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat/ukk#tilanne_suomessa
- Sisäministeriön verkkosivut i.a. Maahanmuutto. Turvapaikanhakijat. Viitattu 18.12.2016.
<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkopalvelu Sakasti. Seurakuntatyö. Monikulttuurisuus. Pakolaiskriisi. Turvapaikanhakijoiden saapuesssa. Viitattu 30.10.2016.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content304068>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Aamenesta öylättiin -sanasto, diakonia. Viitattu 20.2.2017.
<http://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Diakonia>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Aamenesta öylättiin -sanasto, kirkon diakoniarahasto. Viitattu 20.02.2017.
http://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kirkon_diakoniarahasto
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Aamenesta öylättiin -sanasto, pakolais- ja maahanmuuttajatyö. Viitattu 20.2.2017.
<http://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Pakolais-%20ja%20maahanmuuttajaty%C3%B6>

- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Aamenesta öylättiin -sanasto, Yhteisvastuukeräys. Viitattu 20.02.2017.
<http://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Yhteisvastuuker%C3%A4ys>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut. Sakasti. Diakonia. Diakonia Suomessa. ”Mitä on suomalainen diakonia?” Viitattu 11.10.2016.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content43EA4D>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivut i.a. Sakasti. Monikulttuurisuus. Seurakunnan maahanmuuttajatyö. Viitattu 26.9.2016.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2EE840>
- Suomen pakolaisavun verkkosivut. Pakolaisuus. Pakolaisuus Suomessa. Viitattu 7.9.2016.
<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/pakolaisuus-suomessa/>
- Suomen pakolaisavun verkkosivut. Pakolaisuus. Sanasto. Turvapaikanhakija. Viitattu 7.9.2016. <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/#T>
- Suomi.fi -verkkosivut i.a. Palvelut aiheittain. Maahanmuuttajatyö ja kotoutuminen. Viitattu 19.9.2016
https://www.suomi.fi/suomifi/suomi/palvelut_aiheittain/maahan_ja_maastamuutto/maahanmuuttajatyo_ja_kotoutuminen/maahanmuuttajatyo/index.html
- Tilastokeskus 10.6.2016. Tuotteet ja palvelut. Väestö. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. Viitattu 18.12.2016.
http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#turvapai_kanhakijatjapakolaiset
- Tehomaa, Outi 2015. Junnilan leirikeskus sopisi hyvin hätämajoitukseen. Satakunnan Kansa 11.9.2015, 14.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, Tomi 2015. 98 turvapaikanhakijaa saapui yöllä Satakuntaan. Satakunnan Kansa 28.9.2015, 5.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 16.12.2016.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistus 10.12.1948, 14. artikla.

Viitattu 7.9.2016. <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>

LIITE 1 HAASTATTELUPYYNTÖ

Hei!

Olen Diakin kolmannen vuoden sosionomi-diakoniopiskelija ja aloittelemassa opinnäytetyötä. Opinnäytetyöni aihe on diakoniatyö turvapaikanhakijoiden parissa ja se on osa "Seurakunnat turvapaikkatoimijoina" -projektia.

Muistan olleeni samaan aikaan viime syksynä Junnilan hätmajoituspaikassa, kun itsekin olit siellä työtehtävissä. Niinpä kysyisinkin, että voisiko sinua haastatella siihen työhön ja laajemmin tähän aiheeseen liittyen? Lähetän liitteenä haastattelurungon, jotka hieman ilmentää millaisista teemoista ja asioista haastattelu toteutettaisiin. Lisäksi laitan liitteenä lisäinfoa tähän tutkimukseen liittyen.

ystävällisin terveisin

Oskari Lehikoinen

xxxx xxx xxx

LIITE 2 HAASTATTELURUNKO

Teemahaastattelurunko työntekijöille

Taustatiedot

Kuinka monta haastatteluun osallistui, sukupuoli, iät ja ammattinimikkeet, kuinka kauan on työskennellyt kirkon palveluksessa?

Turvapaikkatyön aloittaminen

Miten työ turvapaikanhakijoiden kanssa käynnistyi, keneltä tuli aloite, miten organisoitiin?

Ketkä lähtivät mukaan, kuka johti prosessia? Miten kukin työntekijä tuli lähteneeksi mukaan toimintaan (määräys, oma innostus)?

Asenteet

Minkälaista vastustusta turvapaikanhakijoita ja seurakunnan tekemää turvapaikkatyötä kohtaan ilmeni, mistä tuli tukea, minkälaista se oli?

Miten seurakuntien päättävät elimet suhtautuivat? Entä muut seurakunta-aktiivit?

Miten alueen muut toimijat ja asukkaat reagoivat seurakunnan rooliin?

Käytiinkö keskustelua mediassa seurakunnan turvapaikkatyöstä?

Miten pelkoja ja ennakkoluuloja on seurakunnassa kohdattu ja käsitelty?

Käytännön toiminta

Minkälaisia toimintoja turvapaikanhakijoiden kanssa on tehty?

Mikä toimi, mikä ei toiminut, mitä pitäisi tehdä toisin?

Jos seurakunta järjesti hätämajoitusta, millainen hätämajoitusprosessi oli: käynnistyminen, toiminta-aika ja päätös? Minkälaisia viranomaiskontakteja asian hoitaminen vaati ja miten viranomaiset suhtautuivat seurakuntaan turvapaikkatoimijana?

Millainen on turvapaikanhakijan arki ja osallistaminen/ osallistuminen (seurakunnan toiminnoissa tai yleensä)?

Vapaaehtoiset

Miten vapaaehtoiset rekrytoitiin, ketkä ryhtyivät vapaaehtoisiksi? Tuliko vapaaehtoisiksi sellaisia, joilla ei ollut aikaisemmin kontaktia seurakuntaan?

Miten organisoitiin vapaaehtoistyö, vapaaehtoisten kouluttaminen, tukeminen ja muu sitouttaminen?

Kestikö innostus vapaaehtoistoimintaan? Jäikö joitain pois ja missä vaiheessa ja keitä nämä olivat (elämänvaihe, ikä, liian vaativa tehtävä)? Kertoivatko syitä poisjäämiselle?

Seurakunnan rooli kotouttajana

Minkälaista kotouttavaa työtä seurakunnassa on tehty? (Kielen opettaminen, koulutuspolkujen etsiminen, työn tarjoaminen)

Minkälaista muuta Suomeen integroivaa työtä on tehty?

Mitä seurakunta olisi valmis tekemään tulevaisuudessa kotouttaakseen alueelleen jääviä turvapaikanhakijoita?

Käsitykset seurakunnan roolista turvapaikkatyössä

Minkälaisia käsityksiä seurakunnassa on siitä, miten kristityn kuuluu toimia turvapaikanhakijoiden kanssa? Entä miten nämä käsitykset näkyvät toiminnassa?

Mitä ajatuksia on lähetyksen ja diakonian suhteesta turvapaikanhakijatyössä?

Mitä turvapaikanhakijat ovat kertoneet kokemuksistaan siitä, miten ovat tulleet kohdatuiksi seurakunnassa?

Turvapaikanhakijat seurakuntien hengellisessä toiminnassa

Minkälaisia käytäntöjä ja kokemuksia on turvapaikanhakijoiden osallistumisesta hengelliseen toimintaan (jumalanpalvelukset, seurakuntaillat, juhlat, erilaiset kerhot jne.)?

Minkälaisia haasteita on ollut, entä minkälaisia hyviä kokemuksia? Miten hyviä kokemuksia hyödynnetään jatkossa? Mitä hyvää kokemusta/hyviä kokemuksia haluavat jakaa muille?

Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?

LIITE 3 TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

TIEDOTE SEURAKUNNAT TURVAPAIKKATOIMIJOINA –TUTKIMUKSESTA

Kirkon tutkimuskeskus ja Diakonia-ammattikorkeakoulu tekevät yhteistyössä tutkimusta Suomen evankelisluterilaisten seurakuntien tekemästä työstä turvapaikanhakijoiden parissa. Tutkimuksen avulla etsitään tietoa siitä, miten seurakunnat ovat reagoineet turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun ja miten toiminta on vaikuttanut seurakunnan toimintakäytäntöihin.

Tutkimusprojektissa tutkijalehtoreiden Hanna Niemen ja Ulla Siirron lisäksi on mukana joukko Diakin eri alojen opiskelijoita eri puolelta Suomea. Opiskelijat haastattelevat seurakuntien turvapaikkatyöhön osallistuvia/osallistuneita työntekijöitä ja vapaaehtoisia käyttäen yhteistä haastattelulomaketta. Mahdollisuuksien mukaan haastatellaan myös turvapaikanhakijoita. Jotkut opiskelijat tekevät haastattelun osana oppimistehtävää tai seurakuntaharjoitteluaan, jotkut taas tekevät haastattelujen pohjalta opinnäytetyötä. Tällöin haastattelussa voi yhteisten kysymysten lisäksi olla kysymyksiä, jotka liittyvät erityisesti opinnäytetyön tekijöiden intresseihin. Opiskelijoiden haastattelut toteutuvat pääasiassa kevään ja kesän 2016 aikana.

Kerätyn aineiston pohjalta Hanna Niemi ja Ulla Siirto tekevät analyysin ja tutkimusraportin vuoden 2016 loppuun mennessä. Tutkimus tuottaa tietoa, joka antaa kokonaiskuvan seurakuntien tekemästä turvapaikkatyöstä. Tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa esimerkiksi kirkon koulutuksissa liittyen turvapaikanhakijoiden vastaanottoon ja esikotouttamiseen.

Tutkimuksen aineisto käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäisen vastaajan tiedot tule julki. Sen sijaan hyvissä käytännöissä voidaan nostaa esille jotkut seurakunnat nimeltä mainiten, jotta muiden on mahdollista ottaa yhteyttä.

KIITOS, ETTÄ OLET MUKANA TUTKIMUKSESSA!

Lisätietoja Hanna Niemi p. xxxxxxxxxxx xxxxx.xxxxx@xxxx.xx ja Ulla Siirto p. xxxxxxxxxxx xxxx.xxxxxx.@xxxx.xx

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin toimipiste, Kyläsaarencuja 2, 00580 Helsinki